

วิธีหาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของบทนิเทศที่นำมาแสดงในปฐมนยนิเทศ

 นัยที่ ๑ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษจะต้องทำให้ได้คือ นำองค์ธรรมของบทนิเทศมาสงเคราะห์เป็น ชั้น อายตนะ ธาตุ ว่าได้และไม่ได้้อย่างละจำนวนเท่าไร

A	“A” คือ บทนิเทศที่นำมาแสดง “สิ่ง ?” คือ “สังคหิตะ” การสงเคราะห์ ชั้น อายตนะ ธาตุ ที่เป็นของ “A”	“อสัง ?” คือ “อสังคหิตะ” การสงเคราะห์ ชั้น อายตนะ ธาตุ ที่เหลือจาก “A” “ _ _ _ ” คือ จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ที่เป็นฝ่ายสังคหิตะ และอสังคหิตะ

๑) ถ้า “องค์ธรรม” ของบทนิเทศ (ข้อธรรมที่นำมาแสดง) เป็น “จิต” (จะก็ดวงก็ตาม) ๑.๑ จิต ๘๙ นับสงเคราะห์ “ชั้น” ได้ ๑ ชั้น คือ “วิญญานชั้น” (จะก็ดวงก็ตาม นับได้เท่ากัน) ในขณะที่สามมีอุปาทกขณะเป็นต้น นับสงเคราะห์เป็น “สังขารชั้น” ๑.๒ จิต ๘๙ นับสงเคราะห์ “อายตนะ” ได้ ๑ อายตนะ คือ “มโนอายตนะ” (จะก็ดวงก็ตาม นับได้เท่ากัน) ในขณะที่สามมีอุปาทกขณะเป็นต้น นับสงเคราะห์เป็น “ธัมมอายตนะ” ๑.๓ จิต ๘๙ นับสงเคราะห์ “ธาตุ” รวมได้ทั้งหมด ๗ ธาตุ คือ “วิญญานธาตุ ๗” (แต่ละดวงธาตุไม่เหมือนกัน) ในขณะที่สามมีอุปาทกขณะเป็นต้น นับสงเคราะห์เป็น “ธัมมธาตุ” ๑๐ { ๑.๓a จักขุวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “จักขุวิญญานจิต” ๒ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่ง ๑.๓b โสทวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “โสทวิญญานจิต” ๒ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่ง ๑.๓c ฆานวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “ฆานวิญญานจิต” ๒ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่ง ๑.๓d ชิวหาวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “ชิวหาวิญญานจิต” ๒ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่ง ๑.๓e กายวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “กายวิญญานจิต” ๒ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่ง ๑.๓f มโนธาตุ นับธาตุจาก “สัมปฏิจจณจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ ดวง หรือดวงใดดวงหนึ่งในจิต ๓ ดวง” ๑.๓g มโนวิญญานธาตุ นับธาตุจาก “จิต ๗๖ ดวงที่เหลือ” หรือดวงใดดวงหนึ่งใน ๗๖ ดวงที่เหลือ	ข้อสังเกตุ... -จิตที่เป็น “กุศลชาติ อกุศลชาติ” นับสงเคราะห์เป็น “มโนวิญญานธาตุ” เท่านั้น (๑.๓g) -จิตที่เป็น “กริยาชาติ” นับสงเคราะห์เป็น “มโนธาตุ” และ “มโนวิญญานธาตุ” (๑.๓f, ๑.๓g) -จิตที่เป็น “ขวนจิต” ทั้งหมด (กามขวนะ อปปนขวนะ) เป็น “มโนวิญญานธาตุ” เท่านั้น -จิตที่เป็น “สเหตุจิต” เป็น “มโนวิญญานธาตุ” เท่านั้น (๑.๓g) -จิตที่เป็น “อเหตุจิต” ได้ “วิญญานธาตุ ๗” ทั้งหมด (ดู ๑.๓ a-g) -จิตที่เป็น “วิปากชาติ” ได้ “วิญญานธาตุ ๗” ทั้งหมด (ดู ๑.๓ a-g) -จิตที่เป็น “กามวิบาก, โลภวิบาก” ทั้งหมด ได้ “วิญญานธาตุ ๗” ทั้งหมด -จิตที่เป็น “กามาวจรจิต ๕๔” ได้ “วิญญานธาตุ ๗” ทั้งหมด -จิตที่ประกอบด้วย “อธิโมกข์” ได้ “มโนธาตุ” และ “มโนวิญญานธาตุ” (ดู ๑.๓ f-g) -จิตที่ประกอบด้วย “วิตกเจตสิก และ วิจารเจตสิก” ได้ “มโนธาตุ” และ “มโนวิญญานธาตุ” -จิตที่เป็น “อุเบกขาเวทนา” ได้ “วิญญานธาตุ ๖” เว้นกายวิญญานธาตุ -จิตที่เป็น “สุข, ทุกข์” เป็น “กายวิญญานธาตุ” (ดู ๑.๓e) -จิตที่เป็น “โสมนัสสเวทนา, โทมนัสสเวทนา” เป็น “มโนวิญญานธาตุ (ดู ๑.๓g) -ขณะที่สามของจิต (นับแต่ละขณะ) สงเคราะห์เป็น “สังขารชั้น ธัมมอายตนะ ธัมมธาตุ”

๒) ถ้า “องค์ธรรม” ของบทนิเทศที่นำมาแสดงมี “เจตสิก” ๒.๑ ถ้าเป็น “เวทนาเจตสิก” นับสงเคราะห์ชั้นได้ ๑ ชั้น คือ “เวทนาชั้น” ๒.๒ ถ้าเป็น “สัญญาเจตสิก” นับสงเคราะห์ชั้นได้ ๑ ชั้น คือ “สัญญาชั้น” ๒.๓ ถ้าเป็น “เจตสิกที่เหลืออีก ๕๐ ดวง” หรือดวงใดดวงหนึ่งใน ๕๐ ดวง นับสงเคราะห์ชั้นได้ ๑ ชั้น คือ “สังขารชั้น”	ข้อสังเกต... - ถ้าไม่ใช่เวทนา และ สัญญา ให้นับเป็นสังขารชั้นเสมอ - ถ้าเจตสิกที่ประกอบกับจิตจะนับชั้นได้ ๓ ชั้นเสมอ (นอกจากเว้น เวทนาเจตสิก จึงจะได้ชั้น ๒ แต่ถ้าเว้นสังขารเจตสิกไปบางตัว ก็ยังคงได้ชั้น ๓ เหมือนเดิม
๓) ถ้า “องค์ธรรม” ของบทนิเทศที่นำมาแสดงมี “รูป” ๓.๑ “รูป ๒๘” นับสงเคราะห์ชั้นได้ ๑ ชั้น คือ “รูปชั้น” (จะก็รูปก็ตาม นับได้เท่ากัน) ๓.๒ “รูป ๒๘” นับสงเคราะห์อายตนะได้ ๑๑ อายตนะ คือ “โอฟาริกายตนะ ๑๐ ธัมมอายตนะ ๑” โอฟาริกายตนะ ๑๐ ๓.๒a “ปสาทรูป ๕” มีจักขุปสาทเป็นต้น ถึงกายปสาท “๑ รูป” นับสงเคราะห์อายตนะได้ ๑ อายตนะ คือ “จักขุอายตนะเป็นต้น ถึงกายอายตนะ” รวมทั้งหมดได้ ๕ อายตนะ ๓.๒b “วิสัยรูป ๗” มีรูปารมณเป็นต้น ถึงโณฐัพพารมณ “๑ รูป” นับสงเคราะห์อายตนะได้ ๑ อายตนะ คือ “รูปอายตนะเป็นต้น ถึงโณฐัพพายตนะ” รวมทั้งหมดได้ ๕ อายตนะ (โณฐัพพายตนะมี ๓ รูป รูปใดรูปหนึ่งก็เป็นโณฐัพพายตนะเช่นกัน) ๓.๒c “สุขุมรูป ๑๖ รูป” หรือรูปใดรูปหนึ่งใน ๑๖ รูปนั้น นับสงเคราะห์อายตนะได้ ๑ อายตนะ คือ “ธัมมอายตนะ” ๓.๓ “รูป ๒๘” นับสงเคราะห์ธาตุได้ ๑๑ ธาตุ คือ “โอฟาริธาตุ ๑๐ ธัมมธาตุ ๑” โอฟาริธาตุ ๑๐ ๓.๓a “ปสาทรูป ๕” มีจักขุปสาทเป็นต้น ถึงกายปสาท “๑ รูป” นับสงเคราะห์ธาตุได้ ๑ ธาตุ คือ “จักขุธาตุเป็นต้น จนถึงกายธาตุ” รวมทั้งหมดได้ ๕ ธาตุ ๓.๓b “วิสัยรูป ๗” มีรูปารมณเป็นต้น ถึงโณฐัพพารมณ “๑ รูป” นับสงเคราะห์ธาตุได้ ๑ ธาตุ คือ “รูปธาตุเป็นต้น จนถึงโณฐัพพธาตุ” รวมทั้งหมดได้ ๕ ธาตุ (โณฐัพพธาตุมี ๓ รูป รูปใดรูปหนึ่งก็เป็นโณฐัพพธาตุเช่นกัน) ๓.๓c “สุขุมรูป ๑๖ รูป” หรือรูปใดรูปหนึ่งใน ๑๖ รูปนั้น นับสงเคราะห์ธาตุได้ ๑ ธาตุ คือ “ธัมมธาตุ”	ข้อสังเกต... - ถ้าเป็น “กัมมชรูป ๒๐” จะนับสงเคราะห์ได้ รูปชั้น ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐ (เว้น สัททอายตนะ สัททธาตุ) - ถ้าเป็น “กัมมชรูป ๑๕” จะนับสงเคราะห์ได้ รูปชั้น ๑ อายตนะ ๔ ธาตุ ๔ (อายตนะ ๔ ธาตุ ๔ คือ จักขุ- โสต- รูป- ธัมม-) - ถ้าเป็น “ดิชรูป” (เว้นกัมมชรูป) จะนับสงเคราะห์ได้ รูปชั้น ๑ อายตนะ ๖ ธาตุ ๖ [อายตนะ ๖ ธาตุ ๖ คือ รูป- สัทท- คันธ- รส- โณฐัพพ- ธัมม- (ดู ๓.๒b-c, ๓.๓b-c)]

๔) ถ้า “องค์ธรรม” ของบทนิเทศที่นำมาแสดงมี “นิพพาน”	ข้อสังเกต...
๔.๑ “นิพพาน” นับสังเคราะห์เป็นขั้นไม่ได้ให้ชื่อว่า “น เกหิจิ ขนฺเหหิ”	- นิพพาน เวลานั้นสังเคราะห์เป็นขั้น ถ้ามาร่วมกับ จิต เจตสิก หรือรูป ให้ชื่อว่า
๔.๒ “นิพพาน” นับสังเคราะห์เป็นอายตนะได้ ๑ อายตนะ คือ “ธัมมอายตนะ”	“ อสงฺขตฺ ขนฺธโรตฺ จเปตฺวา” (ยกเว้นนิพพานที่นับสังเคราะห์โดยความเป็นขั้นเสียแล้ว)
๔.๓ “นิพพาน” นับสังเคราะห์เป็นธาตุได้ ๑ ธาตุ คือ “ธัมมธาตุ”	- ถ้าเป็นองค์ธรรมเดี่ยว ไม่ได้มาร่วมกับ จิต เจตสิก หรือรูป ให้ชื่อว่า “น เกหิจิ ขนฺเหหิ”
๕) ถ้าองค์ธรรมของบทนิเทศที่นำมาแสดงมีปรมวลธรรมมากกว่า ๑ อย่าง ให้ทำการสังเคราะห์ทีละอย่าง เสร็จแล้วจึงนับจำนวนขั้น อายตนะ ธาตุ ของแต่ละอย่างที่ได้รวมเข้าด้วยกัน	

วิธีหาองค์ธรรมของ “เย ธมฺมา” ในทุติยนิเทศ

 นัยที่ ๒ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษาจะต้องทำให้ได้คือ ๑. หาองค์ธรรมของ “เย ธมฺมา” ให้ได้ ๒. นับสังเคราะห์จำนวนขั้น อายตนะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา” ในฝ่าย “อสังคหิตะ” ให้ได้.

รูปแบบของนัยที่ ๒ A --สัง--> B --อสัง--> ? _ _ _
 =≠≠

“A” คือ บทนิเทศที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)
 “B” คือ เย ธมฺมา ที่ต้องหาให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (ใช้สูตรจะหาง่ายกว่า)
 “_ _ _” คือ จำนวนขั้น อายตนะ ธาตุ ที่เหลือจาก B

สูตรที่ ๑ สำหรับบทนิเทศที่เป็นรูป สัง = ๑ ๑๑ ๑๑ / อสัง = ๔ ๑ ๗ <table border="1" style="display: inline-table; margin: 5px;"> <tr><td>จัก</td><td>โสต</td><td>ฆาน</td><td>ชิว</td><td>กาย</td></tr> <tr><td>รูปา</td><td>สัท</td><td>คันธ</td><td>รส</td><td>โผฏ</td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>สุ</td></tr> </table> =≠≠ วิธีหา อสัง = ๔ ๑+A ๗+A	จัก	โสต	ฆาน	ชิว	กาย	รูปา	สัท	คันธ	รส	โผฏ					สุ	ธรรมที่แสดงในทุติยนิเทศนี้ เป็นธรรมที่มี "ขั้นเหมือนกัน แต่อายตนะ ธาตุ ต่างกัน" สำหรับบทนิเทศที่เป็น "รูป" -ในตารางจะมีทั้งหมด ๑๑ ช่อง ในแต่ละช่องจะเหมือนกันโดยขั้น คือเป็นรูปขั้นเหมือนกัน (=) -ในตารางแต่ละช่อง จะต่างกันโดยอายตนะ และธาตุ คือมีอายตนะและธาตุต่างกันโดยชื่อ ๑๑ ชื่อ, ๑ ช่อง เท่ากับ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ (≠) -เลือกองค์ธรรมในช่องใดช่องหนึ่งเป็นบทนิเทศ ช่องที่เหลือทั้งหมดเป็น “เย ธมฺมา” [ให้นับจำนวนรูป (ช่องที่เลือกเป็นบทนิเทศให้ตัดออกไป)] -ช่องที่ยกเป็นบทนิเทศแล้ว นำมาเป็น “เย ธมฺมา” ไม่ได้ เพราะมีส่วนเหมือนกันที่อายตนะ ธาตุ (ตามกฎต้องการ อายตนะ ธาตุ ที่ต่างกัน)
จัก	โสต	ฆาน	ชิว	กาย												
รูปา	สัท	คันธ	รส	โผฏ												
				สุ												

ตัวอย่างที่ ๑ บทนิเทศเป็น "โอพาริกรูป ๑"

แสดง จักขายนิทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A	☐ = B	วิสัยนา			
จัก	โส	ฆา	ชีวิ	กา	--อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	สัท	คัน	รสา	โผฏ	
=	≠	≠	ธัม		

-บทนิเทศที่เป็น "โอพาริกรูป ๑ รูป" แสดงเหมือนกับ "จักขายนะ"
ทุกประการ เปลี่ยนแต่องค์ธรรมของบทนิเทศเท่านั้น

ขั้นตอนการหาล่องค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาล่องค์ธรรมของบทนิเทศที่ชื่อว่า "จักขายนะ" ได้แก่ "จักขุปสาทรูป"
- ๒) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิเทศ คือ "จักขุปสาทรูป" ออกจากสูตรในตาราง ()
- ๓) จะได้องค์ธรรมในช่อง ที่เหลือทั้งหมด คือ "รูป ๒๗ (-จักขุปสาท)" เป็น "เย ธมฺมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "รูป ๒๗ (-จักขุปสาท)" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "ขันธ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐" เสร็จแล้วให้ลบออกจากขันธ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามขันธ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๘" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ จักขายนะ ~~==ตั้ง==>~~ รูป ๒๗ (-จักขุ) --อสัง--> ? น.๔ ๒ ๘
↳ รูป. จัก. จัก.

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิเทศเป็น "โอพาริกรูป ๓ รูป"

แสดง โผฏฐัพพายนิทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A	☐ = B	วิสัยนา			
จัก	โส	ฆา	ชีวิ	กา	--อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	สัท	คัน	รสา	โผฏ	
=	≠	≠	ธัม		

ขั้นตอนการหาล่องค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาล่องค์ธรรมของบทนิเทศที่ชื่อว่า "โผฏฐัพพายณะ" ได้แก่ "ปฐวี เตโช วาโย"
- ๒) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิเทศ คือ "ปฐวี เตโช วาโย" ออกจากสูตรในตาราง ()
- ๓) จะได้องค์ธรรมในช่อง ที่เหลือทั้งหมด คือ "รูป ๒๕ (-ปฐวี เตโช วาโย)" เป็น "เย ธมฺมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "รูป ๒๕ (-ปฐวี เตโช วาโย)" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "ขันธ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐" เสร็จแล้วให้ลบออกจากขันธ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามขันธ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๘" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ โผฏฐัพพายนะ ~~==ตั้ง==>~~ รูป ๒๕ (-ปฐวี เตโช วาโย) --อสัง--> ? น.๔ ๒ ๘
↳ รูป. โผฏ. โผฏ.

ตัวอย่างที่ ๓ บทนิทเทศเป็น "ภาวรูป"

แสดง อิตถินทรินิทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A		□ = B		วิสัยนา	
จัก	โส	ฆา	ชิว	กา	---อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	สัท	คัน	รสา	โผฏ	
=	≠	≠		ธัม	

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาค่าธรรมของบทนิทเทศที่ชื่อว่า "อิตถินทรีย" ได้แก่ "อิตถิภาวรูป"
- ๒) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทศ คือ "อิตถิภาวรูป" ออกจากสูตรในตาราง (☒)
- ๓) จะได้องค์ธรรมในช่อง □ ที่เหลือทั้งหมด คือ "โอพาริกรูป ๑๒" เป็น "เย ธมฺมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "โอพาริกรูป ๑๒" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "ขันธ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐" เสร็จแล้วให้ลบออกจากขันธ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามขันธ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๘" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ อิตถินทรีย ~~---สัง-->~~ โอปาริกรูป ๑๒ ---อสัง--> ? น.๔ ๒ ๘
 ↳ รูป. ธัม. ธัม.

ตัวอย่างที่ ๔ บทนิทเทศเป็น "ชีวิตนวกกလာป"

แสดง เอกโวการภวนิทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A		□ = B		วิสัยนา	
จัก	โส	ฆา	ชิว	กา	---อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	สัท	คัน	รสา	โผฏ	
=	≠	≠		ธัม	

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาค่าธรรมของบทนิทเทศที่ชื่อว่า "เอกโวการภวะ" ได้แก่ "ชีวิตนวกกလာป"
- ๒) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทศ คือ "ชีวิตนวกกလာป" ออกจากสูตรในตาราง (☒)
- ๓) จะได้องค์ธรรมในช่อง □ ที่เหลือทั้งหมด คือ "โอพาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ)" เป็น "เย ธมฺมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "โอพาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ)" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "ขันธ ๑ อายตนะ ๙ ธาตุ ๙" เสร็จแล้วให้ลบออกจากขันธ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามขันธ ๔ อายตนะ ๓ ธาตุ ๙" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ เอกโวการภวะ ~~---สัง-->~~ โอปาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ) ---อสัง--> ? น.๔ ๒ ๘
 ↳ รูป. รูปา.ธัม. รูป.ธัม.

ตัวอย่างที่ ๕ บทนิเทศเป็น "โอพาริกรูป ๑๑ (-รูปา)"
แสดง อนิทัสสนสัปปฏิฆบทนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A	☐ = B	วิสัยนา			
จ้ก	โส	พ	ช	ค	---อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	ค	ค	ว	โ	
=	≠	≠	ธัม		

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาค่าธรรมของบทนิเทศที่ชื่อว่า "อนิทัสสนสัปปฏิฆธรรม" ได้แก่ "โอพาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ)"
- ๒) ให้ตัดค่าธรรมของบทนิเทศ คือ "โอพาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ)" ออกจากสูตรในตาราง (☒)
- ๓) จะได้อังคระธรรมในช่อง ☐ ที่เหลือทั้งหมด คือ "รูปารมณ สุขุมรูป ๑๖" เป็น "เย ธมมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมมา" คือ "รูปารมณ สุขุมรูป ๑๖" ให้เป็น "เต ธมมา" แล้วนำไปสังเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๒ ธาตุ ๒" เสร็จแล้วให้ลบออกจากจันท์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามจันท์ ๔ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๖" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ อนิทัสสนสัปปฏิฆธรรม ~~===สัง===~~ รูปารมณ สุขุมรูป ๑๖ ---อสัง--> ? น.๔ ๑๐ ๑๗
└─> รูป. โ.๙ โ.๙ (-รูปา)

ตัวอย่างที่ ๖ บทนิเทศเป็น "โอพาริกรูป ๑๒"

แสดง สัปปฏิฆบทนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A	☐ = B	วิสัยนา			
จ้ก	โส	พ	ช	ค	---อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูปา	ค	ค	ว	โ	
=	≠	≠	ธัม		

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัยนา

- ๑) หาค่าธรรมของบทนิเทศที่ชื่อว่า "สัปปฏิฆธรรม" ได้แก่ "โอพาริกรูป ๑๒"
- ๒) ให้ตัดค่าธรรมของบทนิเทศ คือ "โอพาริกรูป ๑๒" ออกจากสูตรในตาราง (☒)
- ๓) จะได้อังคระธรรมในช่อง ☐ ที่เหลือ คือ "สุขุมรูป ๑๖" เป็น "เย ธมมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมมา" คือ "สุขุมรูป ๑๖" ให้เป็น "เต ธมมา" แล้วนำไปสังเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เสร็จแล้วให้ลบออกจากจันท์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามจันท์ ๔ อายตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๗" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ สัปปฏิฆธรรม ~~===สัง===~~ สุขุมรูป ๑๖ ---อสัง--> ? น.๔ ๑๑ ๑๗
└─> รูป. โ.๑๐ โ.๑๐

ตัวอย่างที่ ๗ บทนิเทศเป็น "อุปาทายรูป ๒๔"

แสดง อุปาทายบทนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A	□ = B	วิสัยนา			
จัก	โส	พ	ชิว	กา	--อสัง--> ? น.๔ ๑+A ๗+A
รูป	ด้	ตัน	รส	โผฏ	
=	≠	≠		ชั	

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "ชั้น ๓" ของวิสัยนา

- ๑) หาค่าธรรมของบทนิเทศที่ชื่อว่า "อุปาทายธรรม" ได้แก่ "อุปาทายรูป ๒๔"
- ๒) ให้ตัดค่าธรรมของบทนิเทศ คือ "อุปาทายรูป ๒๔" ออกจากสูตรในตาราง (☒)
- ๓) จะได้อัตราธรรมในช่อง □ ที่เหลือทั้งหมด คือ "ปฐวี เตโซ วาโย" เป็น "เย ธมมา"
- ๔) ตั้ง "เย ธมมา" คือ "ปฐวี เตโซ วาโย" ให้เป็น "เต ธมมา" แล้วนำไปสงเคราะห์ชั้น ๓ อายุคนะ ธาตุฝ่าย "อสังคหิตะ" จะได้ "ชั้น ๓ อายุคนะ ๑ ธาตุ ๑" เสร็จแล้วให้ลบออกจากชั้น ๕ อายุคนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "นามชั้น ๔ อายุคนะ ๑๑ ธาตุ ๑๗" เป็นวิสัยนา

นัยที่ ๒ อุปาทายธรรม $\xrightarrow{\text{ตั้ง}}$ ปฐวี เตโซ วาโย $\xrightarrow{\text{อสัง}}$? น.๔ ๑๑ ๑๗
 \rightarrow รูป. โ๓.๙ โ๓.๙ (-โผฏ)

อีกแบบหนึ่ง

- ถ้าบทนิเทศเป็น "โอฬาริกรูป" ให้เอารูป ๒๔ ตั้งแล้วลบออกด้วย "จำนวนรูปของบทนิเทศ" เช่น... รูป ๒๘ - จักขุปสาท = รูป ๒๗ (-จักขุปสาทรูป) เป็นต้น
 - ถ้าบทนิเทศเป็น "สุขุมรูป" ให้เอารูป ๒๘ ตั้งแล้วลบออกด้วย "สุขุมรูป ๑๖" ทั้งหมด เช่น... รูป ๒๘ - สุขุมรูป ๑๖ = โอฬาริกรูป ๑๒ เสมอ
 - ถ้าบทนิเทศเป็นโอฬาริกรูปและสุขุมรูปทั้งสอง ให้ทำตามสองข้อข้างบน เช่น... (รูป ๒๘ - รูปารมณ) - (สุขุมรูป ๑๖) = โอฬาริกรูป ๑๑ (-รูปารมณ) เป็นต้น
- * ในอสังคหิตะตถุมิ นับโอฬาริกรูปเพียง ๑ รูปคือ รูปารมณเท่านั้น นอกนั้นมีค่าเท่ากับสุขุมรูป

สูตรที่ ๒ สำหรับบทนิเทศที่เป็นจิต

ตั้ง = ๑ ๑ ๗ / อสัง = ๔ ๑๑ ๑๑

จัก.วิ	โส.วิ	พ.วิ	ชิว.วิ	กา.วิ	=
					=
			มโน.	มโน.วิ	≠

วิสัยนา อสัง = ๔ ๑๑ ๑๑+A

ธรรมที่แสดงในทศุคียนนิเทศนี้ เป็นธรรมที่มีชั้น ๓ อายุคนะ เหมือนกัน แต่ธาตุต่างกัน สำหรับบทนิเทศที่เป็น "จิต"

- ในตารางจะมีทั้งหมด ๗ ช่อง ในแต่ละช่องจะเหมือนกันโดยชั้นและอายุคนะ คือเป็นวิญญานชั้นและมหายคนะ เหมือนกัน
- ในตารางแต่ละช่อง จะต่างกันโดยธาตุ คือมีธาตุต่างกันโดยชื่อ ๗ ชื่อ [๑ ช่อง = ๑ ธาตุ]
- ในตาราง ๗ ช่องนั้น ยกองค์ธรรมในช่องใดช่องหนึ่งออกมาเป็นบทนิเทศ ช่องที่เหลือทั้งหมด ๖ ช่อง เป็น "เย ธมมา"
- ช่องที่ยกเป็นบทนิเทศแล้ว ไม่สามารถนำมาเป็น เย ธมมา ได้อีก เพราะมีส่วนเหมือนกันที่ธาตุ

ตัวอย่างที่ ๘ บทนิเทศเป็น "วิญญูณธาตุ ๑"

แสดง จักขุวิญญูณธาตุนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A		□ = B		วิสัย	
จัก.วิ	โส.วิ	ฆา.วิ	จิ.วิ	กา.วิ	---อสัง--> ? น.๔ ๑๑ ๑๒
=	=	≠	มโน.	มโน.วิ	

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ของวิสัย

- ๑) เลือกวิญญูณธาตุ ธาตุใดธาตุหนึ่ง ขึ้นแสดงเป็นบทนิเทศ (☒)
- ๒) จะได้ องค์ธรรมในช่อง □ ที่เหลือทั้งหมด คือ "วิญญูณธาตุ ๖ ที่เหลือ" เป็น "เย ธมฺมา"
- ๓) ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "วิญญูณธาตุ ๖ ที่เหลือ" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำไปสังเคราะห์ จันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย อสังกตตะ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๖" แล้วลบออกจากจันท์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "จันท์ ๔ อายตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๒" เป็นวิสัย

นัยที่ ๒ จักขุวิญญูณธาตุ ~~---อสัง-->~~ วิญญูณธาตุ ๖ ที่เหลือ ---อสัง--> ? ๔ ๑๑ ๑๒
 ↳ วิญ. มนา. จัก.วิ.

วิธีหาค่าธรรมเนียม “เย ธมฺมา” ในตติยนิทเทศ

 นัยที่ ๓ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษาจะต้องทำให้ได้คือ ๑. หาค่าธรรมเนียมของ “เย ธมฺมา” ให้ได้ ๒. นับสังเคราะห์จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา” ในฝ่าย “สังคหิตะ” ให้ได้.

“A” คือ บทนิทเทศที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)
 “B” คือ เย ธมฺมา ที่ต้องทำให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (ใช้สูตรจะหาง่ายกว่า)
 “ _ _ _ ” คือ จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของ B

รูปแบบของนัยที่ ๓ A ~~---อสัง---~~ B ~~---สัง---~~ ? _ _ _

สูตรนัยที่ ๓ แสดงเฉพาะธรรมที่เป็น ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ หรือ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เท่านั้น <table border="1" style="margin: 10px auto; text-align: center;"> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">เว</td> <td style="padding: 2px 5px;">สัง</td> <td style="padding: 2px 5px;">สัง</td> <td style="padding: 2px 5px;">สุ</td> <td style="padding: 2px 5px;">นิพ</td> </tr> <tr> <td colspan="5" style="padding: 2px 5px;">≠ = =</td> </tr> </table> วิสัชนา = *๔-A ๑ ๑	เว	สัง	สัง	สุ	นิพ	≠ = =					ธรรมที่แสดงในนัยที่ ๓ นี้เป็นธรรมที่มี ชั้น ต่างกัน แต่อายตนะ ธาตุ เหมือนกัน -ในตารางจะมีทั้งหมด ๕ ช่อง ในแต่ละช่องจะต่างกันโดยชั้น คือมีชื่อชั้นไม่เหมือนกัน -ในแต่ละช่องจะเหมือนกันโดยอายตนะและธาตุ คือเป็นธัมมายตนะ ธัมมธาตุ เหมือนกัน -ในตาราง ๕ ช่องนั้น ยกองค์ธรรมในช่องใดช่องหนึ่งเป็น "บทนิทเทศ (A)" ช่องที่เหลือจะเป็น "เย ธมฺมา (B)" -ช่องที่ยกเป็นบทนิทเทศแล้ว จะนำมาเป็น เย ธมฺมา อีกไม่ได้ เพราะมีส่วนเหมือนกันที่ชั้น
เว	สัง	สัง	สุ	นิพ							
≠ = =											

ตัวอย่างการแสดงในตติยนิทเทศ

ตัวอย่างที่ ๑ บทนิทเทศเป็น "เวทนา" (เวทนาทุกบทแสดงเหมือนกัน) แสดง เวทนาจำนวนนิทเทศ เป็นตัวอย่าง <table border="1" style="margin: 10px auto; text-align: center;"> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">☒ = A</td> <td style="padding: 2px 5px;">☐ = B</td> <td style="padding: 2px 5px;">วิสัชนา</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px 5px;">☒ เว</td> <td style="padding: 2px 5px;">สัง</td> <td style="padding: 2px 5px;">สัง</td> <td style="padding: 2px 5px;">สุ</td> <td style="padding: 2px 5px;">นิพ</td> <td style="padding: 2px 5px;">---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑</td> </tr> </table> -สังขาร, สังขาร, สุขุมรูป แสดงแบบเดียวกับ เวทนา เพียงแต่เปลี่ยน องค์ธรรมเท่านั้น	☒ = A	☐ = B	วิสัชนา	☒ เว	สัง	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑	ขั้นตอนการหาค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ชั้น อายตนะ ธาตุ" ในวิสัชนา ๑) เลือก ☒ บทนิทเทศ (A) ที่มีองค์ธรรมเป็น "เวทนา" บทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง ๒) จะได้องค์ธรรมในช่อง ☐ ที่เหลือ คือ "สังขาร สังขาร สุขุมรูป นิพพาน" เป็น "เย ธมฺมา (B)" ๓) ตั้ง "สังขาร สังขาร สุขุมรูป นิพพาน" ให้เป็น "เย ธมฺมา" เพื่อนำไปสังเคราะห์ชั้น อายตนะ ธาตุ ของวิสัชนา ๔) นำ "สังขาร สังขาร สุขุมรูป นิพพาน" ไปสังเคราะห์ชั้น อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ " เว้นนิพพานฯ แล้วสังเคราะห์ ได้ชั้น ๓ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑ " เป็นวิสัชนา นัยที่ ๓ เวทนาชั้น ---อสัง--- สังขาร สังขาร สุขุมรูป นิพพาน ---สัง--> ? *๓ ๑ ๑ ↳ เว. ธม. ธม.
☒ = A	☐ = B	วิสัชนา								
☒ เว	สัง	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑					

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิเทศเป็น "นิพพาน"

แสดง นิโรธัจฉานิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A		☐ = B		วิสัย	
เว	สัจ	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑

ขั้นตอนการทอกรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก บทนิเทศ (A) ที่มีกรรมเป็น "นิพพาน" บทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง

๒) จะได้อรรถในช่อง ที่เหลือ คือ "เวทนา สัจฉา สัจฉาร สัจฉารูป" เป็น "เย ธมมา (B)"

๓) ตั้ง "เวทนา สัจฉา สัจฉาร สัจฉารูป" ให้เป็น "เต ธมมา" เพื่อนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ของวิสัย

๔) นำ "เวทนา สัจฉา สัจฉาร สัจฉารูป" ไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ "ขันธ ๔ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็นวิสัย

นัยที่ ๓ นิโรธัจจะ ~~สัง~~ เวทนา สัจฉา สัจฉาร สัจฉารูป ---สัง--> ? ๔ ๑ ๑
 ↳ - ธัม. ธัม.

ตัวอย่างที่ ๓ บทนิเทศเป็น "เวทนา สัจฉา สัจฉาร"

แสดง เจตสิกปนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A		☐ = B		วิสัย	
เว	สัจ	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑

ขั้นตอนการทอกรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก บทนิเทศ (A) ที่มีกรรมเป็น "เวทนา สัจฉา สัจฉาร" บทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง

๒) จะได้อรรถในช่อง ที่เหลือ คือ "สัจฉารูป นิพพาน" เป็น "เย ธมมา (B)"

๓) ตั้ง "สัจฉารูป นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมมา" เพื่อนำไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ของวิสัย

๔) นำ "สัจฉารูป นิพพาน" ไปสงเคราะห์ขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ "เวทนา สัจฉา สัจฉารูป นิพพาน" แล้วสงเคราะห์ได้ขันธ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็นวิสัย

นัยที่ ๓ เจตสิกกรรม ~~สัง~~ สัจฉารูป นิพพาน ---สัง--> ? *๑ ๑ ๑
 ↳ เว.สัจ.สัง ธัม. ธัม.

ตัวอย่างที่ ๔ บทนิเทศเป็น "สังขาร สุกุมรูป"
แสดง ชีวิตินทรีย์นิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A ☐ = B					วิสัย
เว	สัญ	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

- เลือก บทนิเทศ (A) ที่มีองค์ธรรมเป็น "สังขาร สุกุมรูป" บทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง
- จะได้องค์ธรรมในช่อง ☐ ที่เหลือ คือ "เวทนา สัญญา นิพพาน" เป็น "เย ธมมา (B)"
- ตั้ง "เวทนา สัญญา นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมมา" เพื่อนำไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ ของวิสัย
- นำ "เวทนา สัญญา นิพพาน" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ "เวทนินิพพานฯ แล้วสงเคราะห์ได้จันท์ ๒ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็นวิสัย

นัยที่ ๓ ชีวิตินทรีย์ ~~---สัง-->~~ เวทนา สัญญา นิพพาน ---สัง--> ? *๒ ๑ ๑
 ↳ รูป.สัง. ธัม. ธัม.

ตัวอย่างที่ ๕ บทนิเทศเป็น "เจตสิก ๕๒ สุกุมรูป"
แสดง จิตตสหุภวนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A ☐ = B					วิสัย
เว	สัญ	สัง	สุ	นิพ	---สัง--> ? *๔-A ๑ ๑

ขั้นตอนการหาค่าธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

- เลือก บทนิเทศ (A) ที่มีองค์ธรรมเป็น "เจตสิก ๕๒ สุกุมรูป" บทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง
- จะได้องค์ธรรมในช่อง ☐ ที่เหลือ คือ "นิพพาน" เป็น "เย ธมมา (B)"
- ตั้ง "นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมมา" เพื่อนำไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ ของวิสัย
- นำ "นิพพาน" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ "ไม่มีจันท์ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็นวิสัย

นัยที่ ๓ จิตตสหุภุกรรม ~~---สัง-->~~ นิพพาน ---สัง--> ? x ๑ ๑
 ↳ รูป.เว.สัญ.สัง. ธัม. ธัม.

วิธีหาองค์ธรรมของ “เย ธมฺมา” ในจุดถนยนิทเทศ

 นัยที่ ๔ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษาจะต้องทำให้ได้คือ

๑. หา อธ. ของ “เย ธมฺมา แรก (B)” ให้ได้
๒. หา อธ. ของ “เย ธมฺมา หลัง (A²)” ให้ได้ (ข้อนี้ไม่ต้องเสียเวลาหา เพราะมันคือบทนิทเทศ)
๓. นับสังเคราะห์จำนวนชั้น อายุคนะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา หลัง” ในฝ่าย “สังคหิตะ” ให้ได้.
(ข้อนี้ไม่ต้องเสียเวลาหา เช่นกัน เพราะคำตอบจะเป็น “๑ ๑ ๑” เสมอ)

** อธ. = องค์ธรรม

รูปแบบของนัยที่ ๔ A == B == C (=A) --> ? ๑ ๑ ๑

“A” คือ บทนิทเทศที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)
 “B” คือ “เย ธมฺมา แรก” ที่ต้องทำให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (ใช้สูตรจะหาง่ายกว่า)
 “C” คือ “เย ธมฺมา หลัง” ได้แก่ บทนิทเทศ (A) นั้นเอง
 “๑ ๑ ๑” คือ จำนวนชั้น อายุคนะ ธาตุ ของ C หรือ A ตามลำดับ (C=A)
 “===” คือ ชั้น อายุคนะ ธาตุ ของประธาน (A) ซึ่งเหมือนกันกับ เย ธมฺมา (B)

กลุ่มที่ ๑ บทนิทเทศเป็นรูป ๓ นิทเทศ		=	=	=	ธรรมที่แสดงได้ในนัยที่ ๔ เป็นธรรมที่มีชั้น อายุคนะ ธาตุ เหมือนกัน และแสดงโดยกลับประธานบท
A = C ☒	B				-กลุ่มที่ ๑ บทนิทเทศที่จะแสดงในนัยที่ ๔ มี ๓ บท (A)
อิตถินทรีย์ ☐	สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ				-บทนิทเทศ A ที่เป็น “อินทรีย์ ๒ บท” จะได้ “เย ธมฺมา แรก (B)” ที่เป็น “สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ”
ปริสินทรีย์ ☐					-บทนิทเทศ A ที่เป็น “ปริเทวะ” จะได้ “เย ธมฺมา แรก (B)” ที่เป็น “อปริเทวจิตตขัสสัททะ อุกุชสัททะ”
ปริเทวะ ☐	อปริเทวจิตตขัสสัททะ อุกุชสัททะ	-เลือก A กลุ่มใดเป็นบทนิทเทศ ส่วนของ B ที่ตรงกับกลุ่ม A (ส่วนที่เหลือจากบทนิทเทศ) คือ “เย ธมฺมา แรก (B)” ที่ต้องการ -ส่วนของ A ที่ถูกเลือกเป็นบทนิทเทศจะเป็น “เย ธมฺมา หลัง (C)” ด้วย			

วิธีชนา = ๑ ๑ ๑ (รูป ธัม. ธัม. / รูป สัท. สัท.)

กลุ่มที่ ๒ เวทนา ๕ อย่าง						=	=	=	กลุ่มที่ ๒ บทนิทเทศที่จะแสดงในนัยที่ ๔ เป็น เวทนา ๕ อย่าง
สุข	ทุกข์	โส	โท	อุ	☒ = A และ C				-เลือกเวทนาในช่องใดช่องหนึ่งเป็น “บทนิทเทศ” เวทนาในช่องที่เหลือทั้งหมดจะเป็น “เย ธมฺมา แรก”
									-เวทนาในช่องที่เลือกเป็น “บทนิทเทศ” จะเป็น “เย ธมฺมา หลัง” ด้วย (เย ธมฺมา หลัง กับบทนิทเทศ เป็นตัวเดียวกัน)
									☒ ที่เป็นบทนิทเทศจะเปลี่ยนไปตามเวทนาที่ถูกเลือก

☒ = A และ C
☐ = B

วิธีชนา = ๑ ๑ ๑ (เว. ธัม. ธัม.)

กลุ่มที่ ๓ สัขาร ๑ - ๑๐		= = =	กลุ่มที่ ๓ บทนิเทศที่จะแสดงในนัยที่ ๔ เป็น สัขารเจตสิก ๑ - ๑๐ ดวง -ข้อ ๑ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมมา แรก" เป็น "สังขารขันธ์เจตสิก ๕๐ (เว้น ตัวนิเทศ)" มี ๑๕ นิเทศ (ให้ท่องบทนิเทศ ๑๕ บทจะง่ายกว่า) -ข้อ ๒ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมมา แรก" เป็น "สังขารขันธ์เจตสิก ๕๐ ลบออกด้วย อธ.ของบทนิเทศ แล้วบวกด้วย ๑" มี ๘ นิเทศ (ให้ท่องจำเช่นกัน) -ข้อ ๓ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมมา แรก" เป็น "สังขารขันธ์เจตสิก ๕๐ ลบออกด้วย อธ.ของบทนิเทศ" (นิเทศที่เหลือจากข้อ ๑ และข้อ ๒) -นิเทศ ๑๕ บทคือ มัคคสังจาจะ, สมานินทรีย์, ปัญฺญินทรีย์, อนัญญาตัญญูสามินทรีย์, อัญญินทรีย์, อัญญาตาวินทรีย์, สังขาร, กัมมภาวะ, สติปฏฐาน, สัมมปธาน, อปัมมัญญา, ปัญฺจินทรีย์, พลละ, โพชฌงค์, มัคคะ. -นิเทศ ๘ บทคือ เหตุสเหตุก, เหตุเหตุสสัมปยุตต์, อาสวอาสวสัมปยุตต์, สลฺยโลชนสลฺยโลชนสัมปยุตต์, คันถคันถสัมปยุตต์, โอมโอมสัมปยุตต์, โยคโยคสัมปยุตต์, อุปาทานอุปาทานสัมปยุตต์.
☒ = A และ C	B		
๑) ๑๕ บท ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)		
๒) ๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)		
๓) ๕๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A (-A)		
วิสัชนา = ๑ ๑ ๑ (สัง. ธัม. ธัม.)			

ตัวอย่างการสังเคราะห์ของแต่ละกลุ่มองค์ธรรม

ตัวอย่างที่ ๑ บทนิเทศเป็นรูป แสดง อิตถินทรินิเทศ เป็นตัวอย่าง			ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมมา" และจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ในวิสัชนา ๑) เลือก ☒ อิตถินทรีย์ เป็น "บทนิเทศ (A)" จะได้ "สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ" เป็น "เย ธมมา แรก (B)" ๒) กลับประธานบท โดยการตั้ง "สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ (B)" ให้เป็น "เตหิ ธมเมหิ" แทนบทนิเทศ จะได้ "อิตถินทรีย์ ☒ " เป็น "เย ธมมา หลัง (C)" ๓) ตั้ง "อิตถินทรีย์ ☒ " ให้เป็น "เต ธมมา" เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสัชนาฝ่าย สังคหิตะ ๔) นำ "อิตถินทรีย์" ไปสังเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ จะได้ขันธ์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑ เป็นวิสัชนา
☒ = A / C	B	วิสัชนา	
อิตถินทรีย์ ☒	สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ	รูป ธัม. ธัม.	
บุริสินทรีย์ ☐		---สัง--> ? ๑ ๑ ๑	
ปริเทวะ ☐	อปริเทเวจิตตขสัททะ อคุชสัททะ	รูป สัท. สัท.	

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิทเทศเป็นเวทนา ๕ แสดง สุขินทริยนิทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A และ C		☐ = B			วิเศษณา
☒ สุข	☐ ทุกข์	☐ โส	☐ โท	☐ อุ	---สั่ง--> ? ๑ ๑ ๑

๔) จะได้ "สุขินทริย" หรือ "สุขเวทนา" เป็น "เย ธมฺมา หลั่ง (C)"

๕) ตั้ง "สุขินทริย" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ "สุขินทริย" ไปสังเคราะห์ห้านัย อายตนะ ธาตุ ฝ่าย สังคหิตะ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็น วิเศษณา

นัยที่ ๔ สุขินทริย	---สั่ง-->	ทุกข์-โส-โท-อุเบกขาเวทนา	---สั่ง-->	สุขินทริย	---สั่ง--> ? ๑ ๑ ๑
	↳	เว. รั้ม. รั้ม.	↳	เว. รั้ม. รั้ม.	

ขั้นตอนการทางคัธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิเศษณา

๑) เลือก "สุขินทริย" ได้แก่ "สุขเวทนา" เป็นบทนิทเทศ (A)

๒) จะได้ "ทุกข์-โส-โท-อุเบกขาเวทนา" หรือ "เวทนิทริย ๔ ที่เหลือ" เป็น "เย ธมฺมา แรก (B)"

๓) กลับประธานบท โดยการตั้ง "ทุกข์-โส-โท-อุเบกขาเวทนา" ให้เป็น "เดหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทศ

ตัวอย่างที่ ๓ บทนิทเทศเป็นสังฆารกลุ่ม ๑ มี ๑๕ บท

แสดง มัคคสังจาณีทเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A และ C		B	วิเศษณา
สังฆาร ๑ - ๑๐	๑) ๑๕ บท ☒	สังฆารเจ.๕๐ (-A)	---สั่ง--> ? ๑ ๑ ๑
	๒) ๘ บท ☐	สังฆารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
	๓) ๕๘ บท ☐	สังฆารเจ.๕๐-A (-A)	

นิทเทศ ๑๕ บทคือ มัคคสังจาจะ, สมารินทริย, ปัญญินทริย, อัญญินทริย, อนัญญาตัญญุตสามินทริย, อัญญาตาวินทริย, สังฆาร, กัมมภาวะ, สติปัญญา, สัมมปธาน, อปฺปมัญญา, ปัญจินทริย, พละ, โทษณงค์, มัคคะ.

ขั้นตอนการทางคัธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิเศษณา

๑) เลือก "มัคคสังจาจะ" ในกลุ่ม ๑ ซึ่งมี ๑๕ บท ขึ้นมาแสดงเป็นบทนิทเทศ (A)

๒) จะได้ B คือ "สังฆารจันท์ ๕๐ (เว็นองค์มรรค ๘ ที่ในมัคคจิต ๔)" เป็น "เย ธมฺมา แรก"

๓) กลับประธานบท โดยการตั้ง "สังฆารจันท์เจตสิก ๕๐" ให้เป็น "เดหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทศ

๔) จะได้ C คือ "มัคคสังจาจะ" เป็น "เย ธมฺมา หลั่ง

๕) ตั้ง "มัคคสังจาจะ" ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อนำไปหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ เพื่อวิเศษณา

๖) นำ "มัคคสังจาจะ" ไปสังเคราะห์ห้านัย อายตนะ ธาตุ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็น วิเศษณา

นัยที่ ๔ มัคคสังจาจะ	---สั่ง-->	สังฆารจันท์เจตสิก ๕๐ (-อม.๘)	---สั่ง-->	มัคคสังจาจะ	---สั่ง--> ? ๑ ๑ ๑
	↳	สัง. รั้ม. รั้ม.	↳	สัง. รั้ม. รั้ม.	

ตัวอย่างที่ ๔ บทนิเทศเป็นสังขารกลุ่ม ๒ มี ๘ บท
แสดง อาสวาสาวิสมปยุตตบทนิเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A และ C	B	วิสัย
๑) ๑๕ บท ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)	---สัง--> ? ๑ ๑ ๑
๒) ๘ บท ☒	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
๓) ๕๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	

-นิเทศ ๘ บทคือ เหตุสเหตุก, เหตุเหตุสัมปยุตต์, อาสวาสาวิสมปยุตต์, สัตถุญชสนัตถุญชสนสัมปยุตต์, คันถคันถสัมปยุตต์, โอมโอมสัมปยุตต์, โยคโยคสัมปยุตต์, อุปาทานอุปาทานสัมปยุตต์.

-ในกลุ่มนี้ ต้องแทนค่าในสูตร เพราะ เย ธมฺมา ไม่เท่ากัน

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก "อาสวาสาวิสมปยุตตธรรม" ในกลุ่ม ๒ ซึ่งมี ๘ บท ขึ้นมาแสดงเป็นบทนิเทศ (A)

๒) จะได้ B คือ "สังขารจันท์ ๕๐ ลบออก ด้วยองค์ธรรมของบทนิเทศ แล้วบวกด้วย ๑ (เว้าองค์ธรรมของบทนิเทศ)" เป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ สังขารจันท์เจตสิก ๔๘ (เว้าอาสวะ อธ.๓) [$๕๐ - ๓ + ๑ = ๔๘ (-๓)$]

๓) กลับประธานบท โดยการตั้ง "สังขารจันท์เจตสิก ๔๘" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิเทศ

๔) จะได้ C คือ "อาสวาสาวิสมปยุตตธรรม" เป็น "เย ธมฺมา หลัง"

๕) ตั้ง "อาสวาสาวิสมปยุตตธรรม" ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อนำไปหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ เพื่อวิสัย

๖) นำ "อาสวาสาวิสมปยุตตธรรม" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็น วิสัย

นัยที่ ๔ อาสวาสาวิสมปยุตต ---สัง--> สังขารเจ.๔๘ (-อาสวะอธ.๓) ---สัง--> อาสวาสาวิสมปยุตต ---สัง--> ? ๑ ๑ ๑

└─สัง. ธมฺ. ธมฺ. ─┘ └─สัง. ธมฺ. ธมฺ. ─┘

ตัวอย่างที่ ๕ บทนิเทศเป็นสังขารกลุ่ม ๓ มี ๕๘ บท
แสดง สมุทยสัจจนิตเทศ เป็นตัวอย่าง

☒ = A และ C	B	วิสัย
๑) ๑๕ บท ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)	---สัง--> ? ๑ ๑ ๑
๒) ๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
๓) ๕๘ บท ☒	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	

นิเทศ ๕๘ บท ที่เหลือจากสองกลุ่มข้างต้น

-ในกลุ่มนี้ ต้องแทนค่าในสูตร เพราะ เย ธมฺมา ไม่เท่ากัน

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก "สมุทยสัจจะ" ในกลุ่ม ๓ ซึ่งมี ๕๘ บท ขึ้นมาแสดงเป็นบทนิเทศ (A)

๒) จะได้ B คือ "สังขารจันท์ ๕๐ ลบออก ด้วยองค์ธรรมของบทนิเทศ เป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ "สังขารจันท์เจตสิก ๔๙ (เว้าโลกะ) [$๕๐ - ๑ = ๔๙ (-๑)$]

๓) กลับประธานบท โดยการตั้ง "สังขารจันท์เจตสิก ๔๙" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิเทศ

๔) จะได้ C คือ "สมุทยสัจจะ" เป็น "เย ธมฺมา หลัง"

๕) ตั้ง "สมุทยสัจจะ" ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อนำไปหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ เพื่อวิสัย

๖) นำ "สมุทยสัจจะ" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็น วิสัย

นัยที่ ๕ สมุทยสัจจะ ---สัง--> สังขารจันท์เจตสิก ๔๙ (-โลก) ---สัง--> สมุทยสัจจะ ---สัง--> ? ๑ ๑ ๑

└─สัง. ธมฺ. ธมฺ. ─┘ └─สัง. ธมฺ. ธมฺ. ─┘

วิธีหองค์ธรรมของ “เย ธมฺมา” ในปัญจมนยนิทเทส

นัยที่ ๕ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษจะต้องทำให้ได้คือ

๑. หา องค์ธรรมของ “เย ธมฺมา แรก (B)” ให้ได้
๒. หา องค์ธรรมของ “เย ธมฺมา หลัง (C)” ให้ได้
๓. นับสังเคราะห์จำนวนชั้น ธ์ ายณะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา หลัง” ในฝ่าย “อสังคหิตะ” ให้ได้.

รูปแบบของนัยที่ ๕ A --~~อสัง~~--> B --~~อสัง~~--> C --~~อสัง~~--> ? B ~~===~~

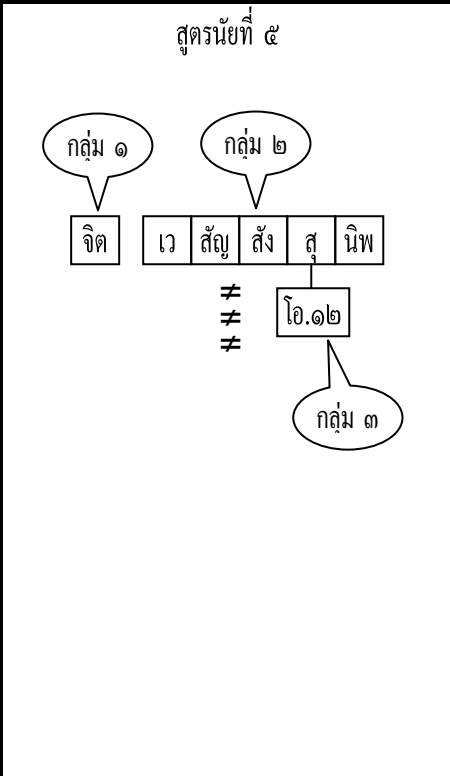
“A” คือ บทนิทเทสที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)

“B” คือ “เย ธมฺมา แรก” ที่ต้องทำให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (ใช้สูตรจะหาง่ายกว่า)

“C” คือ “เย ธมฺมา หลัง”

“ _ _ _ ” คือ จำนวนชั้น ธ์ ายณะ ธาตุ ของ “B” ตามลำดับ (หรือ ข. อา. ธ. ที่ไม่มีอยู่ใน C)

“ ~~===~~ ” คือ ชั้น ธ์ ายณะ ธาตุ ของตัวประธาน (A) ซึ่งต่างกับ เย ธมฺมา (B) ทุกประการ

ธรรมที่แสดงได้ในนัยที่ ๕ เป็นธรรมที่มีชั้น ธ์ ายณะ ธาตุ ต่างกัน และแสดงโดยกลับประธานบท

- ในแต่ละกลุ่มจะต่างกันโดยชั้น ธ์ ายณะ และธาตุ
- ยกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นบทนิทเทส กลุ่มที่เหลือ คือ “เย ธมฺมา” ที่ต้องการ
- กลุ่มที่ถูกเลือกเป็นบทนิทเทสแล้ว จะเป็น “เย ธมฺมา” ไม่ได้อีก
- “บทนิทเทส กับ เย ธมฺมา” จะอยู่กลุ่มเดียวกันไม่ได้

วิธีใช้สูตรหา เย ธมฺมา ดังนี้

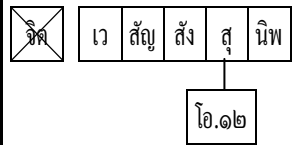
- ๑) ถ้ายก กลุ่ม ๑ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๒) ถ้ายก กลุ่ม ๒- เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑, ๓ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๒- เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๓) ถ้ายก กลุ่ม ๒+ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๔) ถ้ายก กลุ่ม ๓ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑, ๒- เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๓ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๕) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๒- เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๓ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๑, ๒- เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๖) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๒+ เป็น “บทนิทเทส” ---> X (กลุ่มนี้ไม่แสดงในปัญจมนยนิทเทส)
- ๗) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๓ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๒- เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๑, ๓ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”
- ๘) ถ้ายก กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”

หมายเหตุ “กลุ่ม ๒-” หมายถึง องค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ยกเว้นสุขุมรูป“กลุ่ม ๒+” หมายถึง องค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ รวมสุขุมรูปด้วย “~~===~~” หมายถึง ชั้น ธ์ ายณะ ธาตุ ตามลำดับ ซึ่งต่างกับบทนิทเทส

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา ข้อ ๑) ถ้ายก กลุ่ม ๑ เป็น "บทนิทเทส" ---> กลุ่ม ๒, ๓ เป็น "เย ธมฺมา แรก" ---> กลุ่ม ๑ เป็น "เย ธมฺมา หลัง"
 -ยก "จิต" ดวงใดดวงหนึ่ง หรือทั้งหมด ในกลุ่ม ๑ เป็น "บทนิทเทส" จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เป็น "เย ธมฺมา แรก"
 -กลับประธานบท โดยการตั้ง "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ คือ จิต ๘๙ เป็น "เย ธมฺมา หลัง"
 -ตั้ง "จิต ๘๙" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ จิต ๘๙ ไปสังเคราะห์ขั้น อายุตนะ ธาตุ ฝ่ายอสังคหิตะ (ขั้น อายุตนะ ธาตุ ที่ไม่มีอยู่ใน จิต ๘๙) เพื่อวิสังขนา เช่น...

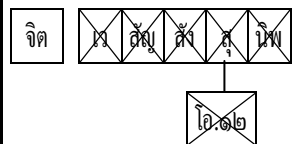
ตัวอย่างที่ ๑ บทนิทเทสเป็น "จักขุวิญญาณจิต ๒" แสดง จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นตัวอย่าง (จิตจะก่ดวงก็ได้ แสดงเหมือนกันทุกประการ)

รูปแบบของนัยที่ ๕ A ~~--อสัง-->~~ B ~~--อสัง-->~~ C ~~--อสัง-->~~ ? _ B _

- ๑) แสดง จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส
- ๒) หาองค์ธรรมของ จักขุวิญญาณธาตุ "ได้แก่" "จักขุวิญญาณจิต ๒"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

๔) องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ และกลุ่ม ๓ ที่เหลือทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา แรก" "ได้แก่" "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" คือองค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

- ๕) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทสเพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๖) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()
- ๗) องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ ที่เหลือทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา หลัง" "ได้แก่" "จิต ๘๙" คือองค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

๘) ตั้ง เย ธมฺมา หลัง คือ จิต ๘๙ เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขั้น อายุตนะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝ่ายอสังคหิตะ "ได้แก่"ขั้น อายุตนะ ธาตุ ที่ไม่มีใน "เต ธมฺมา"

๙) นำ "จิต ๘๙" ไปสังเคราะห์ขั้น อายุตนะ ธาตุ จะได้ "ขั้น ๑ อายุตนะ ๑ ธาตุ ๗" นำขั้น อายุตนะ ธาตุ ที่สังเคราะห์ได้ลบออกจากขั้น ๕ อายุตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขั้น ๔ อายุตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๑" เป็น วิสังขนา

นัยที่ ๕ จักขุวิญญาณธาตุ ~~--อสัง-->~~ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ~~--อสัง-->~~ จิต ๘๙ ~~--อสัง-->~~ ? ๔ ๑๑ ๑๑
 ↳ วิญ. มนา. จัก. วิ. ↳ ข. อา. ธ.

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๓ บทคือ...
 วิญญาณขั้น,
 มนายตนะ,
 วิญญาณธาตุ ๗ บท,
 มนินทรีย์,
 วิญญาณ,
 จิต,
 จิตตปท.

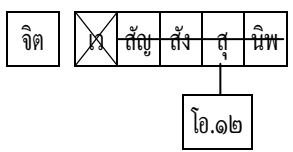

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา ข้อ ๒) ถ้ายก กลุ่ม ๒- เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑, ๓ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๒- เป็น “เย ธมฺมา หลัง”

ในกลุ่มที่ ๒ เมื่อยกองค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งเป็น “บทนิทเทส” แล้วส่วนที่เหลือในกลุ่มที่ ๒ จะนำมาเป็น "เย ธมฺมา" อีกไม่ได้ตัดทิ้งทั้งหมด เพราะมีส่วนที่เหมือนกันที่ आयตนะ และ ธาตุ -ยก “เวทนา สัญญา สังขาร นิพพาน” ในกลุ่มที่ ๒ อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมด เป็น “บทนิทเทส” จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ จิต ๘๙ โอปาริกรูป ๑๒ เป็น "เย ธมฺมา แรก" -กลับประธานบท โดยการตั้ง “จิต ๘๙ โอปาริกรูป ๑๒” ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒- ทั้งหมด คือ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น “เย ธมฺมา หลัง” -ตั้ง “เวทนา สัญญา สังขาร นิพพาน” ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ เจตสิก ๕๒ นิพพาน ไปสงเคราะห์ขันธ आयตนะ ธาตุ ฝ่ายอสังคหิตะ (ขันธ आयตนะ ธาตุ ที่ไม่มีใน เจตสิก ๕๒ นิพพาน) เช่น ...

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิทเทสเป็น “เจตสิก หรือ นิพพาน” แสดง เวทนามกขันธ์นิทเทส เป็นตัวอย่าง (สัญญา สังขาร นิพพาน แสดงเหมือนกัน ทุกประการ)

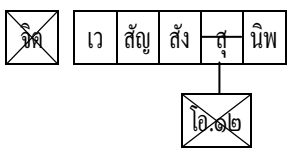
นัยที่ ๕ เวทนามกขันธ์ ~~--อสัง-->~~ จิต ๘๙ โอปาริกรูป ๑๒ ~~--อสัง-->~~ เจตสิก ๕๒ นิพพาน --อสัง--> ? ๒ ๑๑ ๑๗

- ๑) แสดง เวทนามกขันธ์นิทเทส
- ๒) ให้องค์ธรรมของ เวทนามกขันธ์ ได้แก่ "เวทนาเจตสิก"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

๔) เนื่องจากองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ทั้งหมด มีความเหมือนกันที่ आयตนะ และธาตุ จึงตัดองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ที่เหลือทั้งหมด () ทิ้งไป

๕) องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๓ ที่เหลือทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ "จิต ๘๙ โอปาริกรูป ๑๒" คือองค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

- ๖) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ จิต ๘๙ โอปาริกรูป ๑๒ เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทสเพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๗) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()
- ๘) เนื่องจาก "สุขุมรูป" ในกลุ่มที่ ๒ มีความเหมือนกันที่ ขันธ จึงตัดทิ้งไป คือองค์ธรรมในช่อง ()

๙) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ ที่เหลือทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา หลัง" ได้แก่ "เจตสิก ๕๒ นิพพาน" คือองค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

๑๐) ตั้ง เย ธมฺมา หลัง คือ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขันธ आयตนะ ธาตุ ของวิสัยนา ฝ่ายอสังคหิตะ

๑๑) นำ "เจตสิก ๕๒ นิพพาน" ไปสงเคราะห์ขันธ आयตนะ ธาตุ จะได้ "ขันธ ๓ आयตนะ ๑ ธาตุ ๑" นำขันธ आयตนะ ธาตุ ที่สงเคราะห์ได้ลบออกจากขันธ ๕ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขันธ ๒ आयตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๗" เป็น วิสัยนา

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๘๒ บทคือ...
 ๑) เจตสิก อย่างเดียว (มี ๗๙ บท)
 ๒) นิพพาน อย่างเดียว (มี ๓ บท)

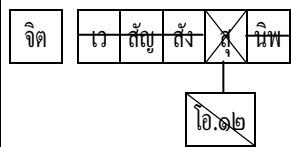
ข้อสังเกต
 ในนัยที่ ๕ นี้ จำนวนขันธ आयตนะ ธาตุ ของวิสัยนาจะตรงกับองค์ธรรม ของ "เย ธมฺมา แรก" เสมอ

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา ข้อ ๓) ถ้ายก กลุ่ม ๒+ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา แรก” ---> กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “เย ธมฺมา หลัง”

ในกลุ่มที่ ๒ เมื่อยกองค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งเป็น “บทนิทเทส” แล้ว องค์ธรรมส่วนที่เหลือในกลุ่มที่ ๒ นำมาเป็น เย ธมฺมา อีกไม่ได้ต้องตัดทิ้งทั้งหมด เพราะมีส่วนที่เหมือนกันโดย อายุคณะ และ ธาตุ -ยก “เวทนา สัญญา สังขาร สุขุมรูป นิพพาน” อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ (ต้องมี สุขุมรูปอยู่ด้วยเสมอ) เป็น “บทนิทเทส” จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ ทั้งหมด คือ จิต ๘๙ เป็น "เย ธมฺมา แรก" -กลับประธานบท โดยการตั้ง “จิต ๘๙” ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เป็น “เย ธมฺมา หลัง” -ตั้ง “เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน” ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายุคณะ ธาตุ ฝายอสังคหิตะ เพื่อวิสังขนา เช่น ...

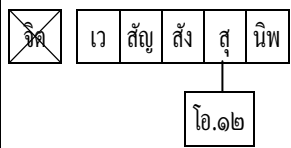
ตัวอย่างที่ ๓ บทนิทเทสเป็น “สุขุมรูป” แสดง อิตถินทริยนิทเทส เป็นตัวอย่าง (อาจจะ มี เจตสิก หรือ นิพพาน รวมอยู่ด้วยก็ได้ผลเหมือนกัน)

นัยที่ ๕ อิตถินทริย ~~---อสัง---~~ จิต ๘๙ ~~---อสัง---~~ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ~~---อสัง---~~ ? ๑ ๑ ๗

- ๑) แสดง อิตถินทริยนิทเทส
- ๒) หาองค์ธรรมของ อิตถินทริย ได้แก่ "อิตถีกวารูป"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

- ๔) เนื่องจากองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ทั้งหมด มีความเหมือนกันที่ อายุคณะ และธาตุ จึงต้องตัดองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ที่เหลือทั้งหมด () ทิ้งไป
- ๕) สุขุมรูป ในกลุ่ม ๒ มีความเกี่ยวเนื่องกับกลุ่ม ๓ ตรงที่มีขันธ์เหมือนกัน จึงต้องตัดองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๓ ทั้งหมด () ทิ้งไปด้วย
- ๖) องค์ธรรมที่เหลือในกลุ่ม ๑ ทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ "จิต ๘๙" คือองค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

- ๗) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ จิต ๘๙ เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทสเพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๘) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()
- [๙] เนื่องจาก "จิต" ในกลุ่มที่ ๑ "ไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มอื่นๆ จึงไม่ต้องทำอะไรกับกลุ่มอื่น"

- ๑๐) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ และกลุ่ม ๓ ที่เหลือทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา หลัง" ได้แก่ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" คือองค์ธรรมในช่อง ()
- ๑๑) ตั้ง เย ธมฺมา หลัง คือ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายุคณะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝายอสังคหิตะ
- ๑๒) นำ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายุคณะ ธาตุ จะได้ "ขันธ์ ๔ อายุคณะ ๑๑ ธาตุ ๑๑" นำขันธ์ อายุคณะ ธาตุ ที่สงเคราะห์ได้ลบออกจาก ขันธ์ ๕ อายุคณะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขันธ์ ๑ อายุคณะ ๑ ธาตุ ๗" เป็น วิสังขนา (หรือจะนำ จิต ๘๙ ซึ่งเป็น เย ธมฺมา แรก มาสงเคราะห์ฝายสังคหิตะก็ได้)

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๐ บทคือ...

- ๑) สุขุมรูป อย่างเดียว ๒ บท
อิตถินทริย
ปริสสินทริย
- ๒) เจตสิก + สุขุมรูป ๓ บท
ชีวิตินทริย
จิตตสหุภทนิทเทส
จิตตานุปริวัตติบทนิทเทส
- ๓) เจตสิก + สุขุมรูป + นิพพาน
มี ๒ บท
ธัมมายคณะ
ธัมมธาตุ
- ๔) ขณะทั้งสามของนามขันธ์ ๔ และ
ของนิพผันรูป
ชาติ
ชรา
มรณะ

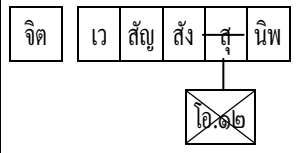

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา \rightarrow ข้อ ๔) ถ้ายก กลุ่ม ๓ เป็น "บทนิทเทส" \rightarrow กลุ่ม ๑, ๒- เป็น "เย ธมฺมา แรก" \rightarrow กลุ่ม ๓ เป็น "เย ธมฺมา หลัง" \leftarrow
 -ยก "โอฬาริกรูป" รูปใดรูปหนึ่งหรือทั้งหมด เป็น "บทนิทเทส" จะได้อंकธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๒ ทั้งหมด (เว้นสุขุมรูป) คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น "เย ธมฺมา แรก"
 -กลับประธานบท โดยการตั้ง "จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้อंकธรรมในกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ โอฬาริกรูป ๑๒ เป็น "เย ธมฺมา หลัง"
 -ตั้ง เย ธมฺมา หลัง คือ โอฬาริกรูป ๑๒ ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ โอฬาริกรูป ๑๒ ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายอสังคหิตะ เพื่อวิสังขนา เช่น..

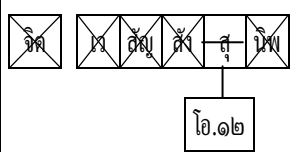
ตัวอย่างที่ ๔ บทนิทเทสเป็น "โอฬาริกรูป" แสดง จักขยตนนิทเทส เป็นตัวอย่าง (โอฬาริกรูป จะมีที่รูปก็ได้ แสดงเหมือนกันทุกประการ)

รูปแบบของนัยที่ ๕ A --~~อสัง~~--> B --~~อสัง~~--> C --อสัง--> ? _ B _

- ๑) แสดง จักขยตนนิทเทส
- ๒) หองค์ธรรมของ จักขยตนะ ได้แก่ "จักขุประสาทรูป"
- ๓) ให้ตัดอंकธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คืออंकธรรมในช่อง (☒)

๔) เนื่องจากอंकธรรมในกลุ่มที่ ๓ มีความเกี่ยวเนื่องกับ "สุขุมรูป" ในกลุ่ม ๒ ตรงที่มีขันธ์เหมือนกัน จึงตัด "สุขุมรูป" ในกลุ่ม ๒ (☐) ทิ้งไปด้วย
 ๕) จะได้อंकธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๒- ทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน หรือ นามขันธ์ ๔ นิพพาน ในช่อง (☐)

- ๖) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทสเพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๗) ให้ตัดอंकธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน ออกจากสูตรในตาราง คืออंकธรรมในช่อง (☒)
- ๘) เนื่องจากมีอंकธรรมในกลุ่ม ๒ เป็นบทประธาน "เตหิ ธมฺเมหิ" ด้วย จึงตัดอंकธรรมที่เหลือในกลุ่ม ๒ (☐) ทิ้งไปด้วย

- ๙) จะได้อंकธรรมในกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ โอฬาริกรูป ๑๒ เป็น "เย ธมฺมา หลัง" ได้แก่ อंकธรรมในช่อง (☐)
- ๑๐) ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ โอฬาริกรูป ๑๒ ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝ่ายอสังคหิตะ
- ๑๑) นำ "โอฬาริกรูป ๑๒" ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "ขันธ์ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐" นำขันธ์ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ที่สงเคราะห์ได้ลบออกจาก ขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขันธ์ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๘" เป็น วิสังขนา (หรือจะนำ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน ซึ่งเป็น เย ธมฺมา แรก มาสงเคราะห์ฝ่ายอสังคหิตะก็ได้)

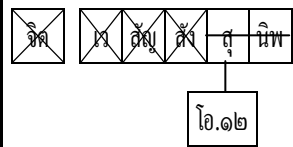
นัยที่ ๕ จักขยตนะ --~~อสัง~~--> จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน --~~อสัง~~--> โอฬาริกรูป ๑๒ --อสัง--> ? ๔ ๒ ๘

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๓๐ บท
 คือ...
 โอฬาริกายตนะ ๑๐ บท
 โอฬาริกธาตุ ๑๐ บท
 ปสาทอินทรีย์ ๕ บท
 ปรีทเว ๑ บท
 สนิทสนสัปปฏิฆปท
 อนิทสนสัปปฏิฆปท
 สนิทสนสปท
 สัปปฏิฆปท

ตัวอย่าง วิธีการให้สูตรหา เย ธมฺมา \rightarrow ข้อ ๕) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๒- เป็น "บทนิทเทส" \rightarrow กลุ่ม ๓ เป็น "เย ธมฺมา แรก" \rightarrow กลุ่ม ๑, ๒- เป็น "เย ธมฺมา หลัง" \leftarrow
 -ยก "จิต" ในกลุ่ม ๑ รวมกับ "เวทนา สัญญา สังขาร นิพพาน" อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ (เว้นสุขุมรูป) เป็น "บทนิทเทส" จะได้องค์ธรรมในกลุ่มที่ ๓ คือ โอปาริกรุป ๑๒ เป็น "เย ธมฺมา แรก"
 -กลับประธานบท โดยการตั้ง "โอพาริกรุป ๑๒" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้ "นามจันท์ ๔ นิพพาน" องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๒ (เว้นสุขุมรูป) เป็น "เย ธมฺมา หลัง"
 -ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ "นามจันท์ ๔ นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ "นามจันท์ ๔ นิพพาน" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายอสังคหิตะ เพื่อวิสังขนา เช่น..

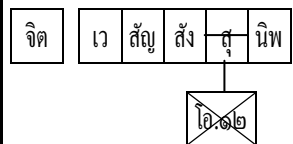
ตัวอย่างที่ ๕ บทนิทเทสเป็น "จิต + เจตสิก" แสดง กุศลปทนิทเทส เป็นตัวอย่าง

นัยที่ ๕ กุศลธรรม ~~๒๑~~ \rightarrow โอปาริกรุป ๑๒ ~~๒๑~~ \rightarrow จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน \rightarrow ? ๑ ๑๐ ๑๐

- ๑) แสดง กุศลปทนิทเทส
- ๒) หางค์ธรรมของ กุศลธรรม ได้แก่ "กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

๔) เนื่องจากมีองค์ธรรมในกลุ่ม ๒ เป็นบทนิทเทส จึงต้องตัดองค์ธรรมในกลุ่ม ๒ ที่เหลือทั้งหมด () ทิ้งไปด้วย เพราะมีความเหมือนกันที่ อายตนะ และธาตุ
 ๕) องค์ธรรมในกลุ่ม ๓ ที่เหลือทั้งหมด คือ "โอพาริกรุป ๑๒" เป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ องค์ธรรมในช่อง ()

- ๖) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ โอปาริกรุป ๑๒ ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทสเพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๗) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

๘) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๒- ที่เหลือทั้งหมด คือ "จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน" เป็น "เย ธมฺมา หลัง" ได้แก่ องค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

๑๐) ตั้ง เย ธมฺมา หลัง คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝ่ายอสังคหิตะ
 ๑๑) นำ "จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน" ไปสงเคราะห์จันท์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "จันท์ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๘" นำจันท์ อายตนะ ธาตุ ที่สงเคราะห์ได้ลบออกจาก จันท์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "จันท์ ๑ อายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐" เป็น วิสังขนา (หรือจะนำ โอปาริกรุป ๑๒ ซึ่งเป็น เย ธมฺมา แรก มาสงเคราะห์ฝ่าย สังคหิตะ ก็ได้)

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๐๘ บท
 คือ...
 ๑) บทที่ อธ. เป็น จิต + เจตสิก มี ๘๑ บท
 ๒) บทที่ อธ. เป็น จิต + เจ. + นิ. มี ๒๗ บท

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา \rightarrow ข้อ ๗) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๓ เป็น "บทนิทเทส" \rightarrow กลุ่ม ๒- เป็น "เย ธมฺมา แรก" \rightarrow กลุ่ม ๑, ๓ เป็น "เย ธมฺมา หลัง" \leftarrow

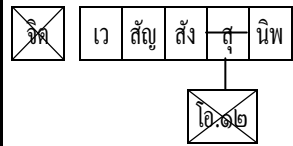
-ยก "จิต" ในกลุ่ม ๑ ร่วมกับ "โอฬาริกรูป" รูปใดรูปหนึ่ง หรือหลายรูป ในกลุ่มที่ ๓ เป็น "บทนิทเทส" จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ (เว้นสุขุมรูป) คือ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น "เย ธมฺมา แรก"

-กลับประธานบท โดยการตั้ง "เจตสิก ๕๒ นิพพาน" ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ "จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒" เป็น "เย ธมฺมา หลัง"

-ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ "จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ "จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒" ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ้าย อสังคหิตะ เพื่อวิสังขนา เช่น...

ตัวอย่างที่ ๖ บทนิทเทสเป็น "จิต ๘๙ + ปสาทรูป ๕" แสดง อัชฉัตติกปทนิทเทส เป็นตัวอย่าง

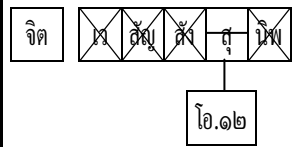
รูปแบบของนัยที่ ๕ A ~~---อสัง---~~ B ~~---อสัง---~~ C ~~---อสัง---~~ ? _ B _

- ๑) แสดง อัชฉัตติกปทนิทเทส
- ๒) ทางองค์ธรรมของ อัชฉัตติกธรรม ได้แก่ "จิต ๘๙ ปสาทรูป ๕"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()

๔) เนื่องจาก "ปสาทรูป ๕" ในกลุ่ม ๓ มีขันธ์ เหมือนกับ "สุขุมรูป" ในกลุ่ม ๒ จึงต้องตัด "สุขุมรูป" () ทิ้งไปด้วย

๕) องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ ที่เหลือทั้งหมด คือ "เจตสิก ๕๒ นิพพาน" เป็น "เย ธมฺมา แรก" ได้แก่ องค์ธรรมในช่อง () ทั้งหมด

- ๖) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ เจตสิก ๕๒ นิพพาน เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส เพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๗) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง ()
- ๘) เนื่องจากมีองค์ธรรมในกลุ่ม ๒ เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" จึงตัด "สุขุมรูป" ทิ้งไปด้วย เพราะมีความเหมือนกันที่ อายตนะ ธาตุ

๙) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด คือ "จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒" เป็น "เย ธมฺมา หลัง" ได้แก่ องค์ธรรมในช่อง ()

๑๐) ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒ ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝ้ายอสังคหิตะ

๑๑) นำ "จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒" ไปสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "ขันธ์ ๒ อายตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๗" นำขันธ์ ๒ อายตนะ ธาตุ ที่สงเคราะห์ได้ลบออกจาก ขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขันธ์ ๓ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑" เป็น วิสังขนา

นัยที่ ๕ อัชฉัตติกธรรม ~~---อสัง---~~ เจตสิก ๕๒ นิพพาน ~~---อสัง---~~ จิต ๘๙ โอฬาริกรูป ๑๒ ~~---อสัง---~~ ? ๓ ๑ ๑

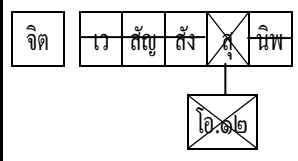
บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๒ บทคือ...
-สพายตนิทเทส
-อัชฉัตติกปทนิทเทส

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา \rightarrow ข้อ ๘) ถ้ายก กลุ่ม ๒, ๓ เป็น "บทนิทเทส" \rightarrow กลุ่ม ๑ เป็น "เย ธมฺมา แรก" \rightarrow กลุ่ม ๒, ๓ เป็น "เย ธมฺมา หลัง" \leftarrow

-ยก "เวทนา สัญญา สังขาร สุขุมรูป นิพพาน" อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ รวมกับ "โอฬาริกรูป" ในกลุ่ม ๓ เป็น "บทนิทเทส" จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ คือ "จิต ๘๙" เป็น "เย ธมฺมา แรก"
 -กลับประธานบท โดยการตั้ง "จิต ๘๙" ในกลุ่ม ๑ ทั้งหมดเป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ และกลุ่ม ๒ ทั้งหมด คือ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เป็น "เย ธมฺมา หลัง"
 -ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมฺมา" แล้วนำ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ไปสังเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝาย อสังคหิตะ เพื่อวิสังขนา เช่น..

ตัวอย่างที่ ๗ บทนิทเทสเป็น "โอฬาริกรูป + สุขุมรูป" แสดง รุปักขันธนิทเทส เป็นตัวอย่าง

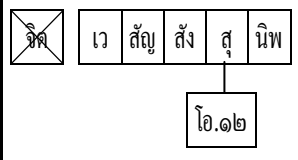
รูปแบบของนัยที่ ๕ A ~~---อสัง---~~ B ~~---อสัง---~~ C ~~---อสัง---~~ ? _ B _

- ๑) แสดง รุปักขันธนิทเทส
- ๒) ทาองค์ธรรมของ รุปักขันธ ได้แก่ "รูป ๒๘"
- ๓) ให้ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง (X)

๔) เนื่องจากองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ทั้งหมด มีความเหมือนกันที่ อายตนะ และธาตุ จึงตัดองค์ธรรมในกลุ่มที่ ๒ ที่เหลือทั้งหมดทิ้งไปด้วย

๕) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๑ ทั้งหมด คือ "จิต ๘๙" เป็น "เย ธมฺมา แรก"

- ๖) ตั้ง เย ธมฺมา แรก คือ จิต ๘๙ ให้เป็น "เตหิ ธมฺเมหิ" แทนบทนิทเทส เพื่อหา "เย ธมฺมา หลัง"
- ๗) ให้ตัดองค์ธรรมของ "เตหิ ธมฺเมหิ" ออกจากสูตรในตาราง คือองค์ธรรมในช่อง (X)
- ๘) จะได้องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ และกลุ่ม ๓ ทั้งหมด (□) คือ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" เป็น "เย ธมฺมา หลัง"

๙) ตั้ง "เย ธมฺมา หลัง" คือ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ให้เป็น "เต ธมฺมา" เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสังขนา ฝาย อสังคหิตะ

๑๐) นำ "เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน" ไปสังเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ จะได้ "ขันธ์ ๔ อายตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๑" นำขันธ์ อายตนะ ธาตุ ที่สังเคราะห์ได้
 ลบออกจากขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ "ขันธ์ ๑ อายตนะ ๑ ธาตุ ๗" เป็น วิสังขนา

นัยที่ ๕ รุปักขันธ ~~---อสัง---~~ จิต ๘๙ ~~---อสัง---~~ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ~~---อสัง---~~ ? ๑ ๑ ๗

- บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๒ บทคือ...
- รูปักขันธนิทเทส
 - รูปิปทนิทเทส
 - อสังคหิตานิทเทส
 - เอกโวการกวนิทเทส
 - อุปาทาปนนิทเทส
 - อนารัมมณปนนิทเทส
 - จิตตวิปยุตตปนนิทเทส
 - จิตตวิสังสิฏฐูปทนิทเทส
 - จิตตสมุฏฐานปนนิทเทส
 - โนจิตตปนนิทเทส
 - พาหิรปนนิทเทส
 - นามรูปปนนิทเทส

วิธีทางคัมภีร์ของ "เย ธมมา" ฝ่ายสัมปยุตต์และวิปยุตต์ ในฉกฐนยนิทเทศ

กฎของสัมปยุตต์ วิปยุตต์

๑. นามขันธ ๑ - ๒ - ๓ <---สัม---> นามขันธ ๓ - ๒ - ๑	<--- ข้อนี้เป็นกฎของสัมปยุตต์เท่านั้น
๒. นามขันธ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ <---วิป---> รูป ๒๘ นิพพาน + จิตดูบาทที่เหลือ หรือ นามขันธ ๔ ที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ จิต ๘๙)	<--- สองข้อนี้เป็นกฎของวิปยุตต์ เท่านั้น
๓. รูป ๒๘ นิพพาน <---วิป---> นามขันธ ๔ หรือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒	
๔. รูป ๒๘ นิพพาน <---ไม่สัม-ไม่วิป---> รูป ๒๘ นิพพาน	<--- ข้อนี้ใช้ตรวจสอบ ๓ ข้อข้างต้น

รูปแบบการทางคัมภีร์ "เย ธมมา" ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์	รูปแบบการหาจำนวนขันธ อายตนะ ธาตุ ของวิสันหา ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์
① จิต $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? เจตสิกที่ประกอบได้} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิตดูบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	① จิต $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? } ๓ _ _ / ๕๒ (= ๗, ๑๐, ๕๒) \\ \rightarrow \text{วิป ? } ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +\text{เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพพาน} \end{cases}$
② เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? จิต + เจตสิกที่ประกอบได้ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิตดูบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	② เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? } ๑-๓ \ ๑ \ ๑-๗ / \text{สัง.เจ.ที่ประกอบกับ } A, \text{ เจ.ที่ประกอบ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป ? } ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +\text{เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพพาน} \end{cases}$
③.1 จิต + เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? เจตสิกที่ประกอบกับจิตได้ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิตดูบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	③.1 จิต + เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? } ๐-๒ _ _ / \text{สัง.เจ.ที่ประกอบกับ } A, \text{ เจ.ที่ประกอบ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป ? } ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +\text{เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพ.} \end{cases}$
③.2 จิต + เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิตดูบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	③.2 จิต + เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? } ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +\text{เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพ.} \end{cases}$
④ รูป / นิพพาน $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ หรือ นามขันธ 4} \end{cases}$	④ รูป / นิพพาน $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? } \text{''}๔ - ๑ - ๗ / ๕๒ \end{cases}$
⑤ นาม + รูป / นิพพาน $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? จิตดูบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{ ๘๙)} \end{cases}$	⑤ นาม + รูป / นิพพาน $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม ? นตฺถิ (ไม่มี)} \\ \rightarrow \text{วิป ? } x \ x \ ๑-๖ \end{cases}$

-ถ้า " **บทประชาฉิต** ①

๑) ให้หาจำนวนเจตสิกที่ประกอบได้กับจิตที่เป็นบทประธาน

-ถ้า " **บทประธาน** " **เจตสิก**

๑) ให้หาจำนวนจิต ที่เจตสิกซึ่งเป็นบทประธานเข้าไปประกอบได้

๒) ให้หาจำนวนเจตสิกทั้งหมดที่ประกอบกับจิตในข้อ ๑)

๓) จำนวนเจตสิกที่หาได้ในข้อ ๒) ให้ลบจำนวนเจตสิกที่เป็นบทประธานออกเสีย ก็จะได้จำนวน เจตสิกที่ประกอบกับเจตสิกอันเป็นบทประธานได้

-ถ้า " **บทประชาฉิตเจตสิก**

๑) ให้หาจำนวนเจตสิกทั้งหมด ซึ่งประกอบได้กับจิตที่เป็นบทประธาน

๒) เจตสิกที่หาได้จากข้อ ๑) ให้ลบจำนวนเจตสิกที่เป็นบทประธานออกเสีย ก็จะได้จำนวนเจตสิกที่ประกอบกับบทประธานได้

-ถ้า " **บทประชาฉิต** ①

๑) นามจันท์ ๑ ประกอบกับ นามจันท์ ๓

๒) นามจันท์ ๑ ที่เป็นจิต ประกอบกับ ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วนคือ เจตสิก ๗ - ๕๒ (จำนวนเจตสิก ขึ้นอยู่กับจิตที่ประกอบ)

-ถ้า " **บทประธาน** " **เจตสิก**

๑) นามจันท์ ๑ - ๒ - ๓ ประกอบกับ นามจันท์ ๓ - ๒ - ๑

๒) นามจันท์ที่เป็นเจตสิก ประกอบกับ มนายตนะ ๑

๓) นามจันท์ที่เป็นเจตสิก ประกอบกับ วิญญาณธาตุ ๑ - ๗

๔) นามจันท์ที่เป็นสังขาร ประกอบกับสังขารจันท์บางส่วนคือ สังขารจันท์เจตสิก (ที่ประกอบกับจิตนั้น ๆ ได้ เว้นตัวนิทเทส)

๕) นามจันท์ที่เป็นเจตสิก ประกอบกับธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วนคือ เจตสิก ๖ - ๕๑ (เว้น ตัวนิทเทส)

-ถ้า " **บทประชาฉิตเจตสิก**

๑) นามจันท์ ๒ - ๓ ประกอบกับ นามจันท์ ๒ - ๑

๒) นามจันท์ที่มีสังขารเจตสิก ประกอบกับ สังขารจันท์บางส่วนคือสังขารจันท์เจตสิก (ที่ประกอบกับจิตนั้น ๆ ได้ เว้นตัวนิทเทส)

๓) นามจันท์ที่เป็นจิต + เจตสิก ประกอบกับธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วนคือ จำนวนเจตสิกที่ประกอบกับจิต (เว้น ตัวนิทเทส)

วิธีทางศีลธรรม “เย ธมฺมา” ฝ่ายวิปยุตต์
-ถ้า " บทประสงคณาณ " ② ③   ๑) ให้หาจำนวนจิตที่เหลือ เมื่อหาได้ให้เติมจิตอุปบาท (ถ้า $A < ๘๙$)   ๒) นามจะวิปยุตต์กับ รูป ๒๘ นิพพาน โดยแน่นอน
-ถ้า " บทระชก   " รูป " หรือ " นิพพาน " หรือ รูปนิพพาน   ๑) รูป หรือนิพพาน จะวิปยุตต์กับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ โดยแน่นอน
-ถ้า " บทประสงคณารูป " หรือ " นามนิพพาน   ๑) ให้หาจำนวนจิตที่เหลือจากบทประสงค (เรียกชื่อจิตตามเกาหนัยทั้ง ๙) เมื่อหาได้ให้เติมจิตอุปบาท (จะได้ไม่ต้องหาจำนวนเจตสิกให้เสียเวลา)

วิธีหาจำนวน “ขันธ อายตนะ ธาตุ” ฝ่ายวิปยุตต์
-ถ้า " บทประสงคณาณ " ② ③   ๑) บทประสงคที่เป็นนามขันธ ไม่ประกอบด้วย รูปขันธ ๑ (แน่นอน)   ๒) บทประสงคที่เป็นนามขันธ ไม่ประกอบด้วย โอปาทิกายตนะ ๑๐ (แน่นอน)   ๓) บทประสงคที่เป็นนามขันธ ไม่ประกอบด้วย โอปาทิกธาตุ ๑๐ + วิญญาณธาตุที่เหลือจากบทประสงค (วิญญาณธาตุ มีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับบทประสงคหรือฝ่ายสัมปยุตต์ว่าใช้จิตไปกี่ดวง)   ๔) บทประสงคที่เป็น นามขันธ ไม่ประกอบด้วย ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิกที่เหลือจากบทประสงค (หรือฝ่ายสัมปยุตต์) สุขุมรูป นิพพาน (เจตสิก มีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับบทประสงคว่าใช้เจตสิกครบ ๕๒ หรือไม่)
-ถ้า " บทระชก " รูป " หรือ " นิพพาน " หรือ รูปนิพพาน   ๑) บทประสงคที่เป็น รูป หรือ นิพพาน ไม่ประกอบด้วย นามขันธ ๔   ๒) บทประสงคที่เป็น รูป หรือ นิพพาน ไม่ประกอบด้วย มนายตนะ ๑   ๓) บทประสงคที่เป็น รูป หรือ นิพพาน ไม่ประกอบด้วย วิญญาณธาตุ ๗   ๔) บทประสงคที่เป็น รูป หรือ นิพพาน ไม่ประกอบด้วย ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒
-ถ้า " บทประสงคณารูป " หรือ " นามนิพพานารูป " หรือ นิพพาน   ๑) บทประสงคที่เป็น นาม+รูป/นิพ ไม่เป็นวิปยุตต์กับ ขันธ อย่างไรอย่างหนึ่ง   ๒) บทประสงคที่เป็น นาม+รูป/นิพ ไม่เป็นวิปยุตต์กับ อายตนะ อย่างไรอย่างหนึ่ง   ๓) บทประสงคที่เป็น นาม+รูป/นิพ เป็นวิปยุตต์กับ วิญญาณธาตุที่เหลือจากบทประสงค

วิธีหาค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายสัมปยุตต์และวิปยุตต์ ในสัตตมณยนิทเทศ

นำกฎของสัมปยุตต์ วิปยุตต์ จากหน้าที่ ๖ มาใช้

รูปแบบการหาค่าธรรมเนียมฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์ (ตอนที่ ๑ และ ๒)	วิธีหาค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายสัมปยุตต์ (ตอนที่ ๑)
① จิต $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม เจตสิกที่ประกอบได้} \\ \rightarrow \text{วิป จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	ให้ดูวิธีหาในส่วนของสัมปยุตต์จากหน้าที่ ๖ (หน้า [ผ])
② เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม จิต + เจตสิกที่ประกอบได้ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	วิธีหาค่าธรรมเนียม "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์ (ตอนที่ ๒)
③ จิต + เจตสิก $\begin{cases} \rightarrow \text{สัม เจตสิกที่ประกอบกับจิตได้ (-A)} \\ \rightarrow \text{วิป จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า } A \neq \text{๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน} \end{cases}$	ให้ดูวิธีหาในส่วนของวิปยุตต์จากหน้าที่ ๖ (หน้า [ผ])
รูปแบบการหาจำนวนจันทร์ อยตนะ ธาตุ ฝ่ายวิปยุตต์ (ตอนที่ ๓)	วิธีหาจำนวน "จันทร์ อยตนะ ธาตุ" ฝ่ายวิปยุตต์ (ตอนที่ ๓)
① รูป ๒๘ นิพพาน ---วิป--> ? $\text{๕ } ๑ \text{ } ๗ / ๕๒$ ② จิตอุปบาทของบทนิทเทศ + รูป ๒๘ นิพพาน ---วิป--> ? $x \ x \ ๑-๖$	ให้ดูวิธีหาจากรูปแบบในหน้าที่ ๖ (หน้า [ผ])

วิธีทางศีลธรรมของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์ ในอัฐธมฺมยนิทเทส

นำกฎของวิปยุตต์ จากนัยที่ ๖ มาใช้ (ข้อ ๒-๕)

รูปแบบการทางศีลธรรม "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์	วิธีทางศีลธรรม "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์
① จิต --วิป--> จิตคูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq ๘๙$) รูป ๒๘ นิพพาน	-ถ้า " บทประธานาม " ① ② ③)
② เจตสิก --วิป--> จิตคูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq ๘๙$) รูป ๒๘ นิพพาน	๑) ให้ทำจำนวนจิตที่เหลือ เมื่อหาได้ให้เต็มจิตคูปบาท (ถ้า $A < ๘๙$)
③ จิต + เจตสิก --วิป--> จิตคูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq ๘๙$) รูป ๒๘ นิพพาน	๒) นามจะวิปยุตต์กับ รูป ๒๘ นิพพาน โดยแน่นอน
④ รูป / นิพพาน --วิป--> จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ หรือ นามขันธ์ ๕	-ถ้า " บทประธานรูป " หรือ " นิพพานรูป นิพพาน "
⑤ นาม + รูป / นาม + นิพพาน --วิป--> จิตคูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq ๘๙$)	๑) รูป หรือ นิพพาน จะวิปยุตต์กับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ หรือ นามขันธ์ ๕ เสมอ
	-ถ้า " บทประธาน " " นามรูป " หรือ " นามนิพพาน " ๑) ให้ทำจำนวนจิตที่เหลือจากบทประธาน (เรียกชื่อจิตตามเกณฑ์ทั้ง ๙) เมื่อหาได้ให้เต็มจิตคูปบาท (จะได้ไม่ต้องหาจำนวนเจตสิกให้เสียเวลา)

หมายเหตุ คำวิสัยในนัยที่ ๘ นี้ เป็น "นตถิ ไม่มี" ทุกนิกาย

วิธีหาค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายสัมปยุตต์ ในทสมนยนิทเทส
 นำกฎของสัมปยุตต์ จากนัยที่ ๖ มาใช้ (ข้อ ๑,๔)

รูปแบบการหาค่าธรรมเนียมฝ่ายสัมปยุตต์ (ตอนที่ ๑ และ ๒)	รูปแบบการหาจำนวนขันธุ์ อยตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ (ตอนที่ ๓)
① จิต ---สัม--> เจตสิกที่ประกอบได้ (๗, ๑๐, ๕๒)	① จิต ---สัม--> ? ๓ _ _ / ๕๒ (= ๗, ๑๐, ๕๒)
② เจตสิก ---สัม--> จิต + เจตสิกที่ประกอบได้ (-A)	② เจตสิก ---สัม--> ? ๑-๓ ๑ ๑-๗ / สัจ.เจ.ที่ประกอบกับ A , เจ.ที่ประกอบ (-A)
③ จิต + เจตสิก ---สัม--> เจตสิกที่ประกอบกับจิตได้ (-A)	③ จิต + เจตสิก ---สัม--> ? ๐-๒ _ _ / สัจ.เจ.ที่ประกอบกับ A , เจ.ที่ประกอบ (-A)
-วิธีหาค่าธรรมเนียมและจำนวนขันธุ์ อยตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ให้ดูของนัยที่ ๖ หน้า [ผ]	

วิธีหาค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์ ในทสมนยนิทเทส
 นำกฎของวิปยุตต์ จากนัยที่ ๖ มาใช้ (ข้อ ๒-๔)

รูปแบบการหาค่าธรรมเนียม "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์ (ตอนที่ ๑ และ ๒)	รูปแบบการหาจำนวนขันธุ์ อยตนะ ธาตุ ฝ่ายวิปยุตต์ (ตอนที่ ๓)
① จิต ---วิป--> จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า A ≠ 89) รูป 28 นิพพาน	① จิต ---วิป--> ? ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพพาน
② เจตสิก ---วิป--> จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า A ≠ 89) รูป 28 นิพพาน	② เจตสิก ---วิป--> ? ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพพาน
③ จิต + เจตสิก ---วิป--> จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า A ≠ 89) รูป 28 นิพพาน	③ จิต + เจตสิก ---วิป--> ? ๑ - ๑๐ - ๑๐+ / +เจ.ที่เหลือ (จากสัมฯ) สุขุมรูป นิพ.
④ รูป / นิพพาน ---วิป--> จิต 89 เจตสิก 52 หรือ นามขันธุ์ 4	④ รูป / นิพพาน ---วิป--> ? "๔ - ๑ - ๗ / ๕๒
⑤ นาม + รูป / นาม + นิพพาน ---วิป--> จิตอุปบาทที่เหลือ (ถ้า A ≠ 89)	⑤ นาม + รูป / นิพพาน ---วิป--> ? x x ๑-๖
-วิธีหาค่าธรรมเนียม และจำนวนขันธุ์ อยตนะ ธาตุ ฝ่ายวิปยุตต์ให้ดูของนัยที่ ๖ หน้า [ผ]	
<u>ข้อสังเกต</u> เย ธมฺมา หลังของนัยที่ ๑๐ คือ -จิตอุปบาทของบทนิทเทส ถ้าบทนิทเทสเป็น "นามขันธุ์" -รูป ๒๘ นิพพาน ถ้าบทนิทเทสเป็น "รูป หรือ นิพพาน หรือ รูป+นิพพาน" -จิตอุปบาทของบทนิทเทส รูป ๒๘ นิพพาน ถ้าบทนิทเทสเป็น "นามขันธุ์ + รูป หรือ นามขันธุ์+นิพพาน หรือ นามขันธุ์+รูป+นิพพาน"	

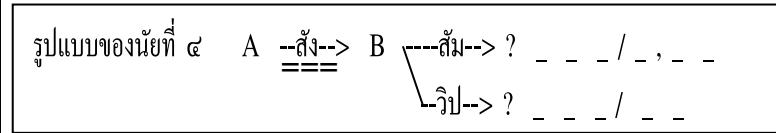

วิธีทางค่าธรรมเนียมของ “เย ธมฺมา” ในเอกาทศมยนิทเทศ

 นัยที่ ๑๑ มีจุดมุ่งหมายที่นักศึกษาจะต้องทำให้ได้คือ

๑. ทำ อธ. ของ “เย ธมฺมา แรก (B)” ให้ได้.
๒. ทำจำนวนชั้น อายุตะนะ ธาตุ ของธรรมที่ประกอบด้วย B ได้.
๓. ทำจำนวนชั้น อายุตะนะ ธาตุ ของธรรมที่ประกอบด้วย B ไม่ได้.

* อธ. = องค์ธรรม
** วิธีหา "เย ธมฺมา" เหมือนกับนัยที่ ๔

“A” คือ บทนิทเทศที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)
 “B” คือ “เย ธมฺมา แรก” ที่ต้องหาให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (กฎเดียวกับนัยที่ ๔)
 “___ /” คือ จำนวนชั้น อายุตะนะ ธาตุ ที่ประกอบด้วย B ได้ (เป็นชั้น อายุตะนะ ธาตุ ของธรรมที่ประกอบด้วย B)
 “/ , ___” คือ สังขารชั้นบางส่วน , รัมมยตะนะ รัมมธาตุ บางส่วน ที่ประกอบด้วย B ได้

กลุ่มที่ ๑ รูป 3 นิทเทศ

☒ = A	B	วิสังขนา
อิตตินทรีย์ ☐	สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ	---สัม--> ? นคติ
ปริสสินทรีย์ ☐		
ปริเทวะ ☐	อปริเทวจิตตขสัททะ อตุขสัททะ	---วิป--> ? ๔ ๑ ๗ / ๕๒

ธรรมที่แสดงในนัยที่ ๑๑ เป็นธรรมที่มีชั้น อายุตะนะ ธาตุ เหมือนกัน (กฎเกณฑ์นัยที่ ๑๑)
 -บทนิทเทศ A ที่เป็น “อินทรีย์ ๒ บท” จะได้ “เย ธมฺมา (B)” ที่เป็น “สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ”
 -บทนิทเทศ A ที่เป็น “ปริเทวะ” จะได้ “เย ธมฺมา (B)” ที่เป็น “อปริเทวจิตตขสัททะ อตุขสัททะ”
 -เลือก A กลุ่มใดเป็นบทนิทเทศ ธรรมส่วนของ B ที่ตรงกับกลุ่ม A (ส่วนที่เหลือจากบทนิทเทศ) คือ “เย ธมฺมา (B)”
 -ในกลุ่มที่ ๑ นี้วิสังขนาฝ่ายสัมปยุตต์เป็น "นคติ" เสมอ.
 -วิสังขนาฝ่ายวิปยุตต์เป็น "๔ - ๑ - ๗ / ๕๒" เสมอ.

กลุ่มที่ ๒ เวทนา ๕ อย่าง = A = B

A / B	วิสังขนา	
สุข	--สัม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๑	=
ทุกข	--วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน	
โส	--สัม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๐ ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ปีติ สุข นิ	
โท	--สัม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๔๗ ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ๔ สุข นิ	
อุ	--สัม--> ? ๓ ๑ ๒ / ๕๐ ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๕/ วิจิ. สุข นิ	

-เลือกเวทนาใดเวทนาหนึ่งเป็น “บทนิทเทศ” เวทนาในช่องที่เหลือทั้งหมดจะเป็น “เย ธมฺมา”
 -บทนิทเทศ A เป็นได้ครั้งละ ๑ เวทนาเท่านั้น ในตัวอย่างได้แก่ ช่องที่กากบาท
 -เย ธมฺมา B เป็นเวทนา ๔ ที่เหลือเสมอ ในตัวอย่างได้แก่ ช่องที่ไม่มีกากบาท
 -วิสังขนาในแถวที่ตรงกับเวทนาใด ก็เป็นวิสังขนาของบทนิทเทศนั้นๆ

กลุ่มที่ ๓ สังขารเจตสิก ๑ - ๑๐ ดวง

	☒ = A	B	วิสัย
สังขาร ๑ - ๑๐	๑) ๑๕ บท ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)	----สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / A , เว. สัญ. A
	๒) ๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
	๓) ๕๘ บท ☐	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	----วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

=
=
=

-ข้อ ๑ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมฺมา" เป็น "สังขารขันธ์เจตสิก ๕๐ (เว้น ตัวนิเทศ)" มี ๑๕ นิเทศ (ให้ท่องบทนิเทศ ๑๕ บทจะง่ายกว่า)

-ข้อ ๒ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมฺมา" เป็น "สังขารเจตสิก ๕๐ ทยออกด้วย อธ.ของบทนิเทศ แล้วบวกด้วย ๑" มี ๘ นิเทศ (ให้ท่องจำเช่นกัน)

-ข้อ ๓ แสดงบทนิเทศที่มี "เย ธมฺมา" เป็น "สังขารเจตสิก ๕๐ ทยออกด้วย อธ.ของบทนิเทศ" (นิเทศที่เหลือจากข้อ ๑ และข้อ ๒)

-วิสัยฝ่ายสัมผัสเป็น ๓ ๑ ๗ / อธ. ของ A , เวทนา สัญญา อธ. ของ A เสมอ.

-วิสัยฝ่ายวิปเป็น ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

-นิเทศ ๑๕ บท คือ มัคคสังขะ, สมารินทรีย์, ปัญญาธิริย, อนัญญาตัญญูสามินทริย, อัญญาธิริย, อัญญาตาวินทริย, สังขาร, กัมมภาวะ, สติปัญญา, สัมมปธาน, อัปปมัญญา, ปัญจอินทริย, พละ, โพชฌงค์, มัคคะ.

-นิเทศ ๘ บทคือ เหตุสเหตุก, เหตุเหตุสัมปยุตต์, อาสวอาสวสัมปยุตต์, สัญโญชนสัญโญชนสัมปยุตต์, คันถคันถสัมปยุตต์, โอมโอมสัมปยุตต์, โยคโยคสัมปยุตต์, อุปาทานอุปาทานสัมปยุตต์.

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ ๑ ในกลุ่มที่ ๑ แสดงรูป 3 นิเทศ

บทนิเทศ (A)	เย ธมฺมา (B)	วิสัย
อิตถินทริย ☒	สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ	----สัมผัส--> ? นคติ
ปริสินทริย ☐		
ปริเทวะ ☐	อปริเทวจิตตชัสสัททะ อตุชัสสัททะ	----วิป--> ? ๔ ๑ ๗ / ๕๒

ขั้นตอนการท่องกรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

- ๑) เลือก "อิตถินทริย" เป็นบทนิเทศ () จะได้ "เย ธมฺมา" เป็น "สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ"
- ๒) ตั้ง "สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมผัส วิปยุตต์
- ๓) ประธานเป็น "รูป" สัมปยุตต์ ไม่มีโดยประการทั้งปวง ให้ตอบ "นคติ"
- ๔) ประธานเป็น "รูป" วิปยุตต์กับ นามขันธ์ ๔ มนายนะ ๑ วิญญาณธาตุ ๗ / เจตสิก ๕๒ เสมอ.

ตัวอย่างที่ ๒ ในกลุ่มที่ ๑ แสดงรูป 3 นิทเทส

บทนิทเทส (A)	เย ธมฺมา (B)	วิสัยนา
อิตถินทริย ☐	สุขุมรูป ๑๕ ที่เหลือ	---ส้ม---> ? นคติ
ปริสินทริย ☐		
ปริเทวะ ☒	อปริเทวจิตตชัสสททะ อคุชสัททะ	---วิป---> ? ๔ ๑ ๗ / ๕๒

ขั้นตอนการทวงค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัยนา

- เลือก "ปริเทวะ" เป็นบทนิทเทส () จะได้ "เย ธมฺมา" เป็น "อปริเทวจิตตชัสสททะ อคุชสัททะ"
- ตั้ง "อปริเทวจิตตชัสสททะ อคุชสัททะ" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์
- ประธานเป็น "รูป" สัมปยุตต์ ไม่มีโดยประการทั้งปวง ให้ตอบ "นคติ"
- ประธานเป็น "รูป" วิปยุตต์กับ "นามขันธ ๔ มนยตนะ ๑ วิญญานธาตุ ๗ / เจตสิก ๕๒" เสมอ.

นัยที่ ๑๑ ปริเทเวน ---ส้ม--- อปริเทวจิตตชัสสททะ อคุชสัททะ ---ส้ม--> ? นคติ
└─> รูป. สัท. สัท. └─วิป--> ? น.๔ ๑ ๗ / เจตสิก ๕๒

ตัวอย่างที่ ๑ ในกลุ่มที่ ๒ แสดง เวทนา ๕ ประเภท

A / B	วิสัยนา
☒ สุข	--ส้ม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๑
☐ ทุกข	--วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน
☐ โส	--ส้ม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๐ ---วิป---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ปีติ สุนิ
☐ โท	--ส้ม--> ? ๓ ๑ ๗ / ๔๗ ---วิป---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ๔ สุนิ
☐ อุ	--ส้ม--> ? ๓ ๑ ๒ / ๕๐ ---วิป---> ? ๑ ๑๐ ๑๕/ วิจิ. สุนิ

☒ = A ☐ = B

ขั้นตอนการทวงค่าธรรมเนียมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัยนา

- เลือก "สุขเวทนา" เป็นบทนิทเทส () จะได้ เย ธมฺมา () เป็น "ทุกข-โส-โท-อุเบกขาเวทนา"
- ตั้ง "ทุกข-โส-โท-อุเบกขาเวทนา" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนขันธ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์
- ประธานเป็น "ทุกข-โส-โท-อุเบกขาเวทนา" สัมปยุตต์กับ "น.๓ ๑ ๗ / เจตสิก ๕๑ (-เวทนา)"
- ประธานเป็น "ทุกข-โส-โท-อุเบกขาเวทนา" วิปยุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน"

** "ทุกขเวทนา" แสดงเหมือนกับ "สุขเวทนา" ทุกประการ

นัยที่ ๑๑ สุขินทริเยน ---ส้ม--- ทุกข-โส-โท-อุเบกขาเวทนา ---ส้ม--> ? น.๓ ๑ ๗ / ๕๑ (-เวทนา)
└─> เว. ธัม. ธัม. └─วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

ตัวอย่างที่ ๒ ในกลุ่มที่ ๒ แสดง เวทนา ๕ ประเภท

A / B	วิสัชนา
สุข	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๑
ทุกข์	--วิปล--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน
โส	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๐ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ปิตี สุ นิ
โท	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๔๗ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ๔ สุ นิ
อุ	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๒ / ๕๐ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๕/ วิจิ. สุ นิ

= A = B

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ชาติ" ในวิสัชนา

- ๑) เลือก "โสมนัสสเวทนา" เป็นบทนิทเทส () จะได้ เย ธมฺมา () เป็น "สุข-ทุกข์-โท-อุเบกขาเวทนา"
- ๒) ตั้ง "สุข-ทุกข์-โท-อุเบกขาเวทนา" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนจันท์ อายตนะ ชาติ ฝ่ายสัมผัสปุตุตต์ วิปลปุตุตต์
- ๓) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โท-อุเบกขาเวทนา" สัมผัสปุตุตต์กับ "น.๓ ๑ ๗ / เจตสิก ๕๐ (-เวทนา)"
- ๔) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โท-อุเบกขาเวทนา" วิปลปุตุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / ปิตีเจตสิก สุขุมรูป นิพพาน"

นัยที่ ๑๑ โสมนัสสินทริเยน สัมผัส สุข-ทุกข์-โท-อุเบกขาเวทนา สัมผัส ? น.๓ ๑ ๗ / ๕๐ (-เว.)
วิปล ? ๑ ๑๐ ๑๐ / ปิตี สุ. นิพ.

ตัวอย่างที่ ๓ ในกลุ่มที่ ๒ แสดง เวทนา ๕ ประเภท

A / B	วิสัชนา
สุข	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๑
ทุกข์	--วิปล--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน
โส	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๐ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ปิตี สุ นิ
โท	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๔๗ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๐/ ๔ สุ นิ
อุ	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๒ / ๕๐ ---วิปล---> ? ๑ ๑๐ ๑๕/ วิจิ. สุ นิ

= A = B

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ชาติ" ในวิสัชนา

- ๑) เลือก "โทมัสสเวทนา" เป็นบทนิทเทส () จะได้ เย ธมฺมา () เป็น "ทุกข์-โส-โท-อุเบกขาเวทนา"
- ๒) ตั้ง "สุข-ทุกข์-โส-อุเบกขาเวทนา" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนจันท์ อายตนะ ชาติ ฝ่ายสัมผัสปุตุตต์ วิปลปุตุตต์
- ๓) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โส-อุเบกขาเวทนา" สัมผัสปุตุตต์กับ "น.๓ ๑ ๗ / เจตสิก ๔๗ (-เวทนา)"
- ๔) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โส-อุเบกขาเวทนา" วิปลปุตุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / โทจตุค ๔ สุขุมรูป นิพพาน"

นัยที่ ๑๑ โทมัสสินทริเยน สัมผัส สุข-ทุกข์-โส-อุเบกขาเวทนา สัมผัส ? น.๓ ๑ ๗ / ๔๗ (-เว.)
วิปล ? ๑ ๑๐ ๑๐ / โท.๔ สุ. นิพ.

ตัวอย่างที่ ๔ ในกลุ่มที่ ๒ แสดง เวทนา ๕ ประเภท

A / B	วิสัย
สุข	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๑
ทุกข์	--วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน
โส	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๕๐ --วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / ปิตี สุข นิ
โท	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / ๔๗ --วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / ๔ สุข นิ
☒	--สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๒ / ๕๐ --วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๕ / วิจิ. สุข นิ

= A = B

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก "อุเบกขาเวทนา" เป็นบทนิเทศ () จะได้ เย ธมฺมา () เป็น "ทุกข์-โส-โท-อุเบกขาเวทนา"

๒) ตั้ง "สุข-ทุกข์-โส-โทมนัสสเวทนา" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์

๓) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โส-โทมนัสสเวทนา" สัมปยุตต์กับ "น.๓ ๑ ๒ / เจตสิก ๕๐ (-เวทนา)"

๔) ประธานเป็น "สุข-ทุกข์-โส-โทมนัสสเวทนา" วิปยุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๕ / วิจิกจนา สุขุมรูป นิพพาน"

นัยที่ ๑๑ อุเปกขินทริเยน --สัมผัส--> สุข-ทุกข์-โส-โทมนัสสเวทนา } ---สัมผัส--> ? น.๓ ๑ ๒ / ๕๐ (-เว)

↳ เว. ธัม. ธัม.

} ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๕ / วิจิ. สุข. นิพ.

ตัวอย่างที่ ๑ ในกลุ่มที่ ๓ แสดงสังขารเจตสิก ๑ - ๑๐ ดวง

	บทนิเทศ (A)	บทนิเทศ (B)	วิสัย
สังขาร ๑ - ๑๐	๑) มี ๑๕ นิเทศ ☒	สังขารเจ.๕๐ (-A)	----สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / A , เว. สัญ. A
	๒) มี ๘ นิเทศ ☐	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
	๓) มี ๕๘ นิเทศ ☐	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	----วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

-นิเทศ ๑๕ บท คือ มัคคสังขาร, สมาธินทรี, ปัญญินทรี, อนัญญาตัญญูสสามิตินทรี, อัญญินทรี, อัญญาตาวินทรี, สังขาร, กัมมภาวะ, สติปัญญา, สัมมัมปธาน, อัมปมัญญา, ปัญจินทรี, พละ, โพชฌงค์, มัคคะ. (ให้ท่องจำบทนิเทศให้ได้)

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายตนะ ธาตุ" ในวิสัย

๑) เลือก "มัคคสังขาร" ในกลุ่ม ๑ ซึ่งมี ๑๕ บทเป็น บทนิเทศ () จะได้ เย ธมฺมา (B) เป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐ (เว้น องค์ธรรมของบทนิเทศ)"

๒) ตั้ง "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐ (เว้น องค์ธรรมของบทนิเทศ)" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนจันท์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์

๓) ประธานเป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐" สัมปยุตต์กับ "น.๓ ๑ ๗ / อธ.ของนิเทศ, เวทนา สัญญา อธ.ของบทนิเทศ" เสมอ.

๔) ประธานเป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐" วิปยุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน" เสมอ.

นัยที่ ๑๑ มัคคสังขารเจ. --สัมผัส--> สังขารจันท์เจตสิก ๕๐ (-อม.๘ที่ในมัคคจิต ๔) } ---สัมผัส--> ? น.๓ ๑ ๗ / อม.๘, เว. สัญ. อม.๘

↳ สัง. ธัม. ธัม.

} ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

-นิเทศที่เหลืออีก ๑๔ บทแสดงเหมือนกันกับ มัคคสังขารทุกประการ ต่างกันที่จำนวนสังขารของบทนิเทศไม่เท่ากันเท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒ ในกลุ่มที่ ๓ แสดงสังขารเจตสิก ๑ - ๑๐ ดวง

	บทนิทเทส (A)	บทนิทเทส (B)	วิธีชনা
สังขาร ๑ - ๑๐	๑) มี ๑๕ นิทเทส ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)	----สัมผัส--> ? ๓ ๑ ๗ / A , เว. สัญ. A
	๒) มี ๘ นิทเทส ☒	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)	
	๓) มี ๕๘ นิทเทส ☐	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	----วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

-นิทเทส ๘ บทคือ เหตุสเหตุก, เหตุเหตุสัมผัสปยุตต์, อาสวาอาสวสัมผัสปยุตต์, สัญโญชนสัญโญชนสัมผัสปยุตต์, คันถคันถสัมผัสปยุตต์, โอมโอมสัมผัสปยุตต์, โยคโยคสัมผัสปยุตต์, อุปาทานอุปาทานสัมผัสปยุตต์. (ให้ท่องจำบทนิทเทสให้ได้)

ขั้นตอนการทอองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "ขันธํ อายตนะ ธาตุ" ในวิธีชนา

- ๑) เลือก "เหตุสเหตุกะ" ในกลุ่ม ๒ ซึ่งมี ๘ บทเป็น บทนิทเทส () จะได้ เย ธมฺมา (B) เป็น "สังขารขันธเจตสิก ๕๐ ลบออกด้วยจำนวนองค์ธรรมของบทนิทเทส แล้วบวกด้วย ๑" = "สังขารขันธเจตสิก ๔๐+ (เว้น องค์ธรรมของบทนิทเทส)" *
- ๒) ตั้ง "สังขารขันธเจตสิก ๔๐+ (เว้น องค์ธรรมของบทนิทเทส)" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนขันธํ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมผัสปยุตต์ วิปยุตต์
- ๓) ประธานเป็น "สังขารขันธเจตสิก ๔๐+" สัมผัสกับ "น.๓ ๑ ๗ / อธ.ของนิทเทส, เวทนา สัญญา อธ.ของบทนิทเทส" เสมอ.
- ๔) ประธานเป็น "สังขารขันธเจตสิก ๔๐+" วิปยุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน" เสมอ.

-นิทเทสที่เหลืออีก ๗ บทแสดงทำนองเดียวกับ มัคคสังขารทุกประการ ต่างกันที่จำนวนสังขารของบทนิทเทสไม่เท่ากันเท่านั้น

นัยที่ ๑๑ เหตุหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ สังสัง-> สังขารขันธเจตสิก ๔๕ (-เหตุ ๖) ----สัมผัส--> ? น.๓ ๑ ๗ / เหตุ ๖, เว. สัญ. เหตุ ๖ (-โมหเจตสิกในโมหมูลจิต ๒)
└─> สัง. ธัม. ธัม. ----วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

* เหตุสเหตุกะ องค์ธรรม คือ เหตุ ๖ (เว้น โมหเจตสิก ที่ในโมหมูลจิต ๒) เย ธมฺมา (B) เป็น สังขารเจ. ๕๐ - เหตุ ๖ = สังขารเจ. ๔๔ + โมหเจตสิก ๑ = "สังขารเจตสิก ๔๕ (เว้นเหตุ ๖)"

ตัวอย่างที่ ๓ ในกลุ่มที่ ๓ แสดงสังขารเจตสิก ๑ - ๑๐ ดวง			-นิทเทส ๕๘ บท คือบทที่เป็นสังขารเจตสิกล้วนๆ ที่เหลือจากนิทเทส ๑๕ บท และนิทเทส ๘ บท	
	บทนิทเทส (A)	บทนิทเทส (B)		วิสัยขนา
สังขาร ๑ - ๑๐	๑) มี ๑๕ นิทเทส ☐	สังขารเจ.๕๐ (-A)		---สัม--> ? ๓ ๑ ๗ / A , เว. สัญ. A
	๒) มี ๘ นิทเทส ☐	สังขารเจ.๕๐-A+๑ (-A)		
	๓) มี ๕๘ นิทเทส ☒	สังขารเจ.๕๐-A (-A)	---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน	

ขั้นตอนการหาองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" และจำนวน "จันท์ อายคนะ ธาตุ" ในวิสัยขนา

๑) เลือก "สมุทฺยสัจจะ" ในกลุ่ม ๓ ซึ่งมี ๕๘ บทเป็น บทนิทเทส () จะได้ เย ธมฺมา (B) เป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐ ถบออกด้วยจำนวนองค์ธรรมของบทนิทเทส"

= "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐+ (เว้น องค์ธรรมของบทนิทเทส)

๒) ตั้ง "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐+ (เว้น องค์ธรรมของบทนิทเทส)" เป็นประธานเพื่อหาจำนวนจันท์ อายคนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ วิปยุตต์

๓) ประธานเป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐+" สัมปยุตต์กับ "น.๓ ๑ ๗ / อธ.ของนิทเทส, เวทนา สัญญา อธ.ของบทนิทเทส" เสมอ.

๔) ประธานเป็น "สังขารจันท์เจตสิก ๕๐+" วิปยุตต์กับ "๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน" เสมอ.

นัยที่ ๑๑ สมุทฺยสัจจะ <u>สัง</u> สังขารจันท์เจตสิก ๕๙ (-โลกเจตสิกที่ในโลกมูลจิต ๘) ↳ สัจ. ธัม. ธัม.	---สัม--> ? น.๓ ๑ ๗ / โลกเจตสิก, เว. สัญ. โลกเจตสิก ---วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

วิธีหาค่าธรรมของ “เย ธมฺมา” ในทิวาทสมนยนิทเทส

น้ำหนักของสัมปยุตต์จากนัยที่ ๖ มาใช้   นามขันธ์ ๑ - ๒ - ๓ ---สัม--> นามขันธ์ ๓ - ๒ - ๑
รูปแบบการหาค่าธรรม "เย ธมฺมา" ฝ่ายสัมปยุตต์ (ตอนที่ ๑)   ① จิต ---สัม--> เจตสิกที่ประกอบได้ (๗, ๑๐, ๕๒)   ② เจตสิก ---สัม--> จิต + เจตสิกที่ประกอบได้ (-A)   ③ จิต + เจตสิก ---สัม--> เจตสิกที่ประกอบกับจิตได้ (-A)
วิธีหาค่าธรรม “เย ธมฺมา” ฝ่ายสัมปยุตต์   -ถ้า " บทประธานจิต " ข้อ ①)   ๑) ให้หาจำนวนเจตสิกที่ประกอบได้กับจิตที่เป็นบทประธาน   -ถ้า " บทประธานเจตสิก " ข้อ ②)   ๑) ให้หาจำนวนจิต ที่เจตสิกซึ่งเป็นบทประธานเข้าไปประกอบได้   ๒) ให้หาจำนวนเจตสิกทั้งหมดที่ประกอบกับจิตในข้อ 1)   ๓) จำนวนเจตสิกที่ได้ในข้อ ๒) ให้ลบจำนวนเจตสิกที่เป็นบทประธานออกเสีย ก็จะได้จำนวนเจตสิกที่ประกอบกับเจตสิกอันเป็นบทประธานได้   -ถ้า " บทประธานจิตเจตสิก " ข้อ ③)   ๑) ให้หาจำนวนเจตสิกทั้งหมด ซึ่งประกอบได้กับจิตที่เป็นบทประธาน   ๒) เจตสิกที่ได้จากข้อ ๑) ให้ลบจำนวนเจตสิกที่เป็นบทประธานออกเสีย ก็จะได้จำนวนเจตสิกที่ประกอบกับบทประธานได้

ตัวอย่างที่ ๑ บทนิทเทสเป็น "จิต" แสดง วิญญาณักขันธนิทเทส เป็นตัวอย่าง   นัยที่ ๑๒ วิญญาณขันธ์ ---สัม--> เจตสิก ๕๒   --สัง--> ? ๓ ๑ ๑   --อสัง--> ? ๒ ๑๑ ๑๗   ตอนที่ ๑ หาค่าธรรมของ เย ธมฺมา ดังนี้   ๑) หาค่าธรรมของ วิญญาณขันธ์ ในตัวอย่างนี้เป็น "จิต ๘๘"   ๒) หาจำนวนเจตสิกที่ประกอบกับ "จิต ๘๘" ที่เป็นบทนิทเทส ในตัวอย่างนี้เป็น "เจตสิก ๕๒"   ๓) องค์ธรรมที่หาได้ในข้อ ๒) คือ เย ธมฺมา ในตัวอย่างนี้ เย ธมฺมา ได้แก่ เจตสิก ๕๒   ตอนที่ ๒.๑ หาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ่ายสังคหิตะ   ๑) นำ "เจตสิก ๕๒" ที่เป็น เย ธมฺมา ไปสังเคราะห์หาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ   ๒) เวทนาเจตสิก ที่ใน เจตสิก ๕๒ เป็น เวทนาขันธ์   ๓) สัญญาเจตสิก ที่ใน เจตสิก ๕๒ เป็น สัญญาขันธ์   ๔) เจตสิก ๕๐ ที่เหลือ เป็น สังขารขันธ์   ๕) เจตสิกทั้งหมด เป็น ธัมมายตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑   ๖) รวมจำนวนขันธ์ได้ เจตสิกขันธ์ ๓ ธัมมายตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑   ตอนที่ ๒.๒ หาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ่ายอสังคหิตะ   ๑) นำขันธ์ อายตนะ ธาตุ ที่สังเคราะห์ได้ในฝ่ายสังคหิตะ ข้อ ๖) ลบออกจากขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘   ๒) จะได้ ขันธ์ ๒ อายตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๗ เป็นฝ่ายอสังคหิตะ

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิเทศเป็น เจตสิก แสดง สมุทยสังขนิเทศ เป็นตัวอย่าง

นัยที่ ๑๒ สมุทยสังขจะ ---สัม--> โลกมุจ.๘ เจ. ๒๑ (-โลก) $\left\{ \begin{array}{l} \text{---สัง--> ? น.๔ ๒ ๒} \\ \text{---อสัง--> ? ๑ ๑๐ ๑๖} \end{array} \right.$

ตอนที่ ๑ หองศ์ธรรมของ เย ธมฺมา ดังนี้

- ๑) หองศ์ธรรมของ สมุทยสังขจะ ในตัวอย่างนี้เป็น "โลกเจตสิก"
- ๒) หาจำนวนจิตที่โลกเจตสิกเข้าไปประกอบ ในตัวอย่างนี้โลกเจตสิกประกอบได้ใน "โลกมุจจิต ๘"
- ๓) หาจำนวนเจตสิกที่ประกอบใน "โลกมุจจิต" ที่หาได้ในข้อ ๒) ในตัวอย่างนี้ โลกมุจจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง
- ๔) เจตสิก ๒๒ ดวง ที่หาได้ในข้อ ๓) ให้ลบองค์ธรรมของสมุทยสังขจะออกเสียจะได้เจตสิกที่ประกอบกับสมุทยสังขจะ
- ๕) จากข้อ ๑) ถึงข้อ ๔) องค์ธรรมที่หาได้คือ "โลกมุจจิต ๘ เจตสิก ๒๑ (-โลก)"

ตอนที่ ๒.๑ หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ้ายสังคหิตะ

- ๑) นำ "โลกมุจจิต ๘ เจตสิก ๒๑ (-โลก)" ที่หาได้ไปสังเคราะห์หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ
- ๒) โลกมุจจิต ๘ เป็น วิญญาณชั้น มนายนะ มโนวิญญาณธาตุ
- ๓) ในเจตสิก ๒๑ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาชั้น, สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาชั้น
- ๔) เจตสิก ๑๙ ที่เหลือเป็น สังขารชั้น, เจตสิกทั้งหมดเป็น รัมมายนะ รัมมธาตุ
- ๕) รวมจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุได้ นามชั้น ๔ อายตนะ ๒ คือ มนายนะ รัมมายนะ ธาตุ ๒ คือ มโนวิญญาณธาตุ รัมมธาตุ

ตอนที่ ๒.๒ หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ้ายอสังคหิตะ

-ให้ทำแบบเดียวกับตัวอย่างที่ ๑

ตัวอย่างที่ ๓ บทนิเทศเป็น จิต + เจตสิก แสดง อิทธิบาทนิเทศ เป็นตัวอย่าง

นัยที่ ๑๒ อิทธิบาท ---สัม--> เจตสิก ๓๓ (-ฉันทะ วิริยะ ปัญญา) $\left\{ \begin{array}{l} \text{---สัง--> ? ๑ ๑ ๑} \\ \text{---อสัง--> ? ๔ ๑๑ ๑๗} \end{array} \right.$

ตอนที่ ๑ หองศ์ธรรมของ เย ธมฺมา ดังนี้

- ๑) หองศ์ธรรมของ อิทธิบาท ในตัวอย่างนี้เป็น "มัคคจิต ๔ ฉันทะ วิริยะ ปัญญาเจตสิก"
- ๒) เนื่องจากบทนิเทศ (A) มีจิตร่วมอยู่ด้วย จึงให้หาจำนวนเจตสิกที่ประกอบกับจิตของบทนิเทศ
- ๓) จิตในบทนิเทศเป็น มัคคจิต ๔ ซึ่งเป็นโลกุตรจิต จึงมีเจตสิกประกอบทั้งหมด ๓๖ ดวง
- ๔) ให้ลบเจตสิกที่เป็นองค์ธรรมของบทนิเทศออกจากเจตสิกที่ประกอบในจิตของบทนิเทศออกเสีย -เจตสิกทั้งหมด ๓๖ ลบออกด้วยองค์ธรรมของบทนิเทศ ๓ ดวง เหลือ ๓๓ ดวง
- ๕) เจตสิกที่เหลือเป็นองค์ธรรมของ "เย ธมฺมา" ในตัวอย่างนี้ได้แก่ เจตสิก ๓๓ ดวง

ตอนที่ ๒.๑ หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ้ายสังคหิตะ

- ๑) นำเจตสิก ๓๓ ที่เป็น "เย ธมฺมา" ไปสังเคราะห์หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ตามนัยที่ ๑
- ๒) ในเจตสิก ๓๓ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาชั้น, สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาชั้น, เจตสิกที่เหลือ ๓๑ เป็น สังขารชั้น
- ๓) เจตสิกทั้งหมด เป็น รัมมายนะ รัมมธาตุ
- ๔) รวมจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ แล้วได้ ชั้น ๓ อายตนะ ๑ ธาตุ ๑

ตอนที่ ๒.๒ หาจำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของวิสาขนา ฝ้ายอสังคหิตะ

-ให้ทำแบบเดียวกับตัวอย่างที่ ๑

วิธีหาองค์กรรม “เย ธมฺมา” ในไตรสมนยนิทเทส

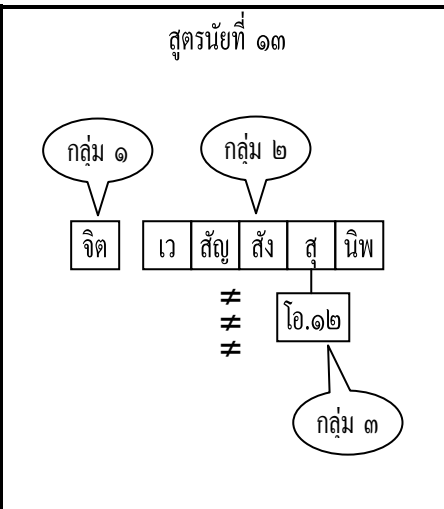
 ในไตรสมนยนิทเทส มีจุดประสงค์ที่นักศึกษจะต้องทำให้ได้คือ

1. หา อธ. ของ “เย ธมฺมา (B)” ให้ได้
2. นับสังเคราะห์จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา (B)” ฝ่าย “สัมปยุตต์” ให้ได้
3. นับสังเคราะห์จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของ “เย ธมฺมา (B)” ฝ่าย “วิปยุตต์” ให้ได้.

(อธ. = องค์กรรม)

รูปแบบของนัยที่ ๑๓ A --อสัง--> B $\begin{matrix} \text{---สัม--> ?} \\ \text{---วิป--> ?} \end{matrix}$ $\frac{\text{---}}{\text{---}}$ / $\frac{\text{---}}{\text{---}}$

“A” คือ บทนิทเทสที่นำมาแสดง (ตอนสอบมีกำหนดมาให้)
 “B” คือ “เย ธมฺมา แรก” ที่ต้องทำให้ได้ตามกฎเกณฑ์ (ใช้สูตรจะหาง่ายกว่า)
 “_ _ _ / _ _” คือ จำนวนชั้น อายตนะ ธาตุ ของ “B” ตามลำดับ

ธรรมที่แสดงได้ในนัยที่ ๑๓ เป็นธรรมที่มีชั้น อายตนะ ธาตุ ต่างกัน

- ในแต่ละกลุ่มจะต่างกันโดยชั้น อายตนะ และธาตุ
- ยกกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ (-สุขุมรูป) เป็นบทนิทเทส กลุ่มที่ ๓ คือ “เย ธมฺมา” ที่ต้องการ
- ยกกลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓ เป็นบทนิทเทส กลุ่มที่ ๑ คือ “เย ธมฺมา” ที่ต้องการ
- “บทนิทเทส กับ เย ธมฺมา” จะอยู่กลุ่มเดียวกันไม่ได้ กลุ่มที่ถูกเลือกเป็นบทนิทเทสแล้ว นำมาเป็น เย ธมฺมา ไม่ได้

วิธีใช้สูตรหา เย ธมฺมา ดังนี้

- ๑) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๒- เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๓ เป็น “เย ธมฺมา”
- ๒) ถ้ายก กลุ่ม ๒, ๓ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา”
- ๓) ถ้ายก กลุ่ม ๒+ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา”

หมายเหตุ /“กลุ่ม ๒-” หมายถึง องค์กรรมในกลุ่มที่ ๒ ยกเว้นสุขุมรูป /“กลุ่ม ๒+” หมายถึง องค์กรรมในกลุ่มที่ ๒ รวมสุขุมรูปด้วย /“≠≠≠” หมายถึง ชั้น อายตนะ ธาตุ ตามลำดับ ซึ่งต่างกันระหว่าง บทนิทเทส

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา \rightarrow ข้อ ๑) ถ้ายก กลุ่ม ๑, ๒- เป็น "บทนิทเทส" \rightarrow กลุ่ม ๓ เป็น "เย ธมฺมา" \leftarrow

เมื่อยกองค์ธรรมตัวใดตัวหนึ่งในกลุ่ม ๑ รวมกับกลุ่ม ๒- เป็น "บทนิทเทส" แล้วองค์ธรรมที่เหลือในกลุ่มที่ ๓ ทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา"

-ยก "จิต" ในกลุ่ม ๑ รวมกับ "เวทนา สัญญา สังขาร นิพพาน" อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒- (เว้นสุขุมรูป) เป็น "บทนิทเทส"

-"โอฬาริกรูป ๑๒" ในกลุ่ม ๓ ทั้งหมดเป็น "เย ธมฺมา"

-ตั้ง "เย ธมฺมา" คือ "โอฬาริกรูป ๑๒" ในกลุ่มที่ ๓ เป็น "ประธาน" แทนบทนิทเทส เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสัยนาฬายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปยุตต์

ตัวอย่างที่ ๑ บทนิทเทสเป็น "จิต + เจตสิก หรือ นิพพาน" แสดง อิทธิบาทนิทเทส เป็นตัวอย่าง

นัยที่ ๑๓ อิทธิบาท ~~๑๑๑~~ โอฬาริกรูป ๑๒ \leftarrow สัม \rightarrow ? นตฺถิ
 \leftarrow วิป \rightarrow ? น.๔ ๑ ๗ / ๕๒

จิต		เว	สัญ	สัง	สุ	นิพ

๑) ทาองค์ธรรมของบทนิทเทส :

- "บทนิทเทส (A)" เป็น อิทธิบาท องค์ธรรมได้แก่ "ฉันทะ วิริยะ ปัญญา มัคคจิต ๔"

๒) ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง (⊗)

๓) องค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ เป็นบทนิทเทส ให้ตัดกลุ่มที่ ๒ ทั้งทั้งกลุ่ม (⊖) เพราะมีส่วนเหมือนกันที่อายตนะ และธาตุ

๔) องค์ธรรมในกลุ่มที่เหลือ เป็น "เย ธมฺมา (B)" ได้แก่ โอฬาริกรูป ๑๒

๕) ตั้ง "เย ธมฺมา (B)" คือ โอฬาริกรูป ๑๒ เป็นประธาน ในการสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิสัยนาฬายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปยุตต์

๖) เนื่องจากบทประธานเป็น "รูป" วิสัยนาฬายสัมปยุตต์จึงเป็น "นตฺถิ ไม่มี" เพราะสัมปยุตต์เป็นลักษณะเฉพาะของนามขันธ์ ๔ เท่านั้น

๗) เนื่องจากบทประธานเป็น "รูป" จึงวิปยุตต์ (ไม่ประกอบ) กับ นามขันธ์ ๔ หรือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ เท่านั้น จึงได้ขันธ์ เป็น น.๔ มนายตนะ ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และธัมมายตนะ ธัมมธาตุ บางส่วนคือ เจตสิก ๕๒

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๐๘ บท
คือ...

๑) บทที่ อธ. เป็น จิต + เจตสิก
มี ๘๑ บท

๒) บทที่ อธ. เป็น จิต + เจ. + นิ.
มี ๒๗ บท

ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา ข้อ ๒) ถ้ายก กลุ่ม ๒, ๓ เป็น "บทนิทเทส" ---> กลุ่ม ๑ เป็น "เย ธมฺมา"

เมื่อยกองค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งในกลุ่ม ๒ รวมกับ กลุ่ม ๓ เป็น "บทนิทเทส" แล้วกลุ่ม ๑ ทั้งหมด เป็น "เย ธมฺมา"

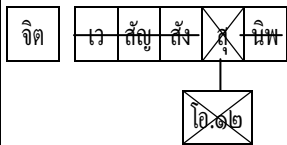
-ยก "เวทนา สัญญา สังขาร สุขุมรูป นิพพาน" อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ รวมกับ "โอพาริกรูป" ตัวใดตัวหนึ่งในกลุ่ม ๓ เป็น "บทนิทเทส"

-“จิต ๘๙” ในกลุ่ม ๑ ทั้งหมดเป็น “เย ธมฺมา”

-ตั้ง “เย ธมฺมา” คือ “จิต ๘๙” เป็น “ประธาน” แทนบทนิทเทส เพื่อหาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิชฌนา ฝ่ายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปยุตต์

ตัวอย่างที่ ๒ บทนิทเทสเป็น “สุขุมรูป + โอพาริกรูป” แสดง รูปักขันธนิทเทส เป็นตัวอย่าง

นัยที่ ๑๓ รูปักขันธ ~~---~~ จิต ๘๙ สัม--> ? ๓ _ _ / ๕๒
 วิป--> ? ๑ ๑๐ ๑๐ / สุขุมรูป นิพพาน

๑) หาองค์ธรรมของบทนิทเทส :

-“บทนิทเทส (A)” เป็น รูปักขันธ องค์ธรรมได้แก่ "รูป ๒๘"

๒) ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง (☒)

๓) องค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ เป็นบทนิทเทส ให้ตัดกลุ่มที่ ๒ ทั้งทั้งกลุ่ม (☐) เพราะมีส่วนเหมือนกันที่อายตนะ และธาตุ

๔) องค์ธรรมในกลุ่มที่เหลือ เป็น "เย ธมฺมา (B)" ได้แก่ จิต ๘๙

๕) ตั้ง "เย ธมฺมา (B)" คือ จิต ๘๙ เป็นประธาน ในการสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ของวิชฌนา ฝ่ายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปยุตต์

๖) หาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ เนื่องจากบทประธานเป็น "จิต ๘๙" นับขันธ์ได้ ๑ ขันธ์ สัมปยุตต์ (ประกอบ) กับ นามขันธ์ ๓ ที่เหลือ และประกอบกับ ธัมมอายตนะ ธัมมธาตุ ได้บางส่วน คือเจตสิก ๕๒

๗) หาจำนวนขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายวิปยุตต์ เนื่องจากบทประธานเป็น "จิต ๘๙" ประกอบกับเจตสิก ๕๒ เมื่อรวมกันแล้วนับขันธ์ได้ ๔ ขันธ์ นับอายตนะได้ ๒ อายตนะ คือจิตเป็นมโนมยตนะ เจตสิกเป็นธัมมายตนะ นับธาตุได้ ๘ ธาตุ คือจิต ๘๙ เป็นวิญญานธาตุ ๗ เจตสิกเป็นธัมมธาตุ นำขันธ์ฝ่ายสัมปยุตต์ลบออกจากขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้ขันธ์ ๑ คือรูปขันธ์ อายตนะ ๑๐ คือโอพาริกายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐ คือ โอพาริกธาตุ ๑๐

๘) เนื่องจาก ธัมมอายตนะ ธัมมธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์มีแต่เจตสิก ๕๒ เท่านั้น ยังเหลือธัมมอายตนะ ธัมมธาตุ ที่เป็น สุขุมรูป และนิพพาน อยู่อีกให้นำมาวิปยุตต์ด้วย

บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๒ บทคือ...

รูปักขันธนิทเทส

รูปิปถนิทเทส

อัสัญญิกวนิทเทส

เอกโวการกวนิทเทส

อุปาทาปนนิทเทส

อนารัมมณปนนิทเทส

จิตตวิปยุตตปนนิทเทส

จิตตวิสังสักรูปปนนิทเทส

จิตตสมุฏฐานปนนิทเทส

โนจิตตปนนิทเทส

พาหิรปนนิทเทส

นามรูปปนนิทเทส

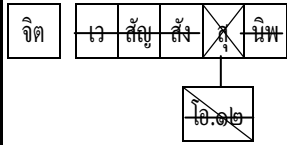
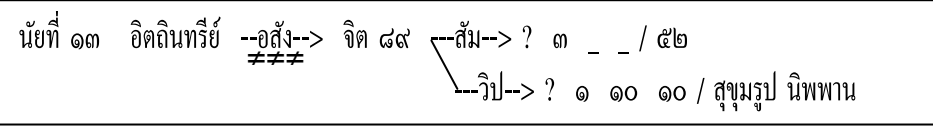
ตัวอย่าง วิธีการใช้สูตรหา เย ธมฺมา ข้อ ๓) ถ้ายก กลุ่ม ๒+ เป็น “บทนิทเทส” ---> กลุ่ม ๑ เป็น “เย ธมฺมา”

ในกลุ่มที่ ๒ เมื่อยกสุขุมรูป (อาจจะเจตสิก นิพพานร่วมด้วย) เป็น “บทนิทเทส” แล้ว ให้ตัดกลุ่มที่ ๒ ที่เหลือทั้งหมดและกลุ่มที่ ๓ ทั้งด้วย เพราะมีส่วนเหมือนกัน ที่ อายุตนะ ธาตุ หรือจันท์ -ยก “เวทนา สัญญา สังขาร สุขุมรูป นิพพาน” อย่างใดอย่างหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ (ต้องมี สุขุมรูปอยู่ด้วยเสมอ) เป็น “บทนิทเทส”

-“จิต ๘๙” ในกลุ่ม ๑ ทั้งหมดเป็น “เย ธมฺมา”

-ตั้ง “เย ธมฺมา” คือ “จิต ๘๙” เป็น “ประธาน” แทนบทนิทเทส เพื่อหาจำนวนจันท์ อายุตนะ ธาตุ ของวิสัยนา ฝ่ายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปปยุตต์

ตัวอย่างที่ ๓ บทนิทเทสเป็น “สุขุมรูป” แสดง อิตถินทริยนิทเทส เป็นตัวอย่าง

- ๑) หาดังค์ธรรมของบทนิทเทส :
 -“บทนิทเทส (A)” เป็น อิตถินทริย องค์ธรรมได้แก่ “อิตถิภาวรูป”
 ๒) ตัดองค์ธรรมของบทนิทเทสออกจากสูตรตาราง คือองค์ธรรมในช่อง (X)

- ๓) องค์ธรรมใดองค์ธรรมหนึ่งในกลุ่มที่ ๒ เป็นบทนิทเทส ให้ตัดกลุ่มที่ ๒ ทั้งทั้งกลุ่ม (☐)
- ๔) เนื่องจาก “สุขุมรูป” องค์ธรรมในกลุ่ม ๒ มีจันท์เหมือนกันกับ “โอฬาริกรูป ๑๓” องค์ธรรมในกลุ่ม ๓ จึงตัดกลุ่ม ๓ ออกไปด้วย (☒)
- ๕) องค์ธรรมในกลุ่มที่เหลือ เป็น “เย ธมฺมา (B)” ได้แก่ จิต ๘๙
- ๖) ตั้ง “เย ธมฺมา (B)” คือ จิต ๘๙ เป็นประธาน ในการสงเคราะห์จันท์ อายุตนะ ธาตุ ของวิสัยนา ฝ่ายสัมปยุตต์ และฝ่ายวิปปยุตต์
- ๗) หาจำนวนจันท์ อายุตนะ ธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์ เนื่องจากบทประธานเป็น “จิต ๘๙” นับจันท์ได้ ๑ จันท์ สัมปยุตต์ (ประกอบ) กับ นามจันท์ ๓ ที่เหลือ และประกอบกับ รัมมายตนะ รัมมธาตุ ได้บางส่วน คือเจตสิก ๕๒
- ๘) หาจำนวนจันท์ อายุตนะ ธาตุ ฝ่ายวิปปยุตต์ เนื่องจากบทประธานเป็น “จิต ๘๙” ประกอบกับเจตสิก ๕๒ เมื่อรวมกันแล้วนับจันท์ได้ ๔ จันท์ นับอายุตนะได้ ๒ อายุตนะ คือจิตเป็นนมายตนะ เจตสิกเป็นรัมมายตนะ นับธาตุได้ ๘ ธาตุ คือจิต ๘๙ เป็นวิญญูณธาตุ ๗ เจตสิกเป็นรัมมธาตุ นำจันท์ฝ่ายสัมปยุตต์ลบออกจากจันท์ ๕ อายุตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ จะได้จันท์ ๑ คือรูปจันท์ อายุตนะ ๑๐ คือโอฬาริกายตนะ ๑๐ ธาตุ ๑๐ คือ โอฬาริกธาตุ ๑๐
- ๙) เนื่องจาก รัมมายตนะ รัมมธาตุ ฝ่ายสัมปยุตต์มีแต่เจตสิก ๕๒ เท่านั้น ยังเหลือรัมมายตนะ รัมมธาตุ ที่เป็น สุขุมรูป และนิพพาน อยู่อีกให้นำมาวิปปยุตต์ด้วย

- บทนิทเทสในกลุ่มนี้มี ๑๐ บทคือ...
- ๑) สุขุมรูป อย่างเดียว ๒ บท
 อิตถินทริย
 ปุริสินทริย
- ๒) เจตสิก + สุขุมรูป ๓ บท
 ชีวิตินทริย
 จิตตสหุภบทนิทเทส
 จิตตานุปริวัตติบทนิทเทส
- ๓) เจตสิก + สุขุมรูป + นิพพาน ๒ บท
 รัมมายตนะ
 รัมมธาตุ
- ๔) ขณะทั้งสามของนามจันท์ ๔ และนิปผันรูป
 ชาติ
 ชรา
 มรณะ

วิธีหาลงกรณ์ "เย ธมฺมา" ในจุทสมนยนิทเทส

นำกฎของวิปยุตต์จากนัยที่ ๖ มาใช้

๒. นามขันธ์ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ ---วิป--> รูป ๒๘ นิพพาน + จิตตูปบาทที่เหลือ หรือ นามขันธ์ ๔ ที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ จิต ๘๙)
๓. รูป ๒๘ นิพพาน ---วิป--> นามขันธ์ ๔ หรือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒
๔. รูป ๒๘ นิพพาน ---ไม่สั้-ไม่วิป---> รูป ๒๘ นิพพาน <---- ข้อนี้ใช้ตรวจสอบสองข้อข้างต้น

รูปแบบการหาลงกรณ์ "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์	วิธีหาลงกรณ์ "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์
① จิต ---วิป--> จิตตูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน	-ถ้า " บทประธานาม " (๑ ② ③) ๑) ให้หาจำนวนจิตที่เหลือ เมื่อหาได้ให้เติมจิตตูปบาท (ถ้า $A <$ ๘๙) ๒) นามจะวิปยุตต์กับ รูป ๒๘ นิพพาน เสมอ
② เจตสิก ---วิป--> จิตตูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน	
③ จิต + เจตสิก ---วิป--> จิตตูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ ๘๙) รูป ๒๘ นิพพาน	
④ รูป / นิพพาน ---วิป--> จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ หรือ นามขันธ์ ๔	-ถ้า " บทประธานรูป " หรือ " นิพพานรูป นิพพาน " (๑) ๑) รูป หรือ นิพพาน จะวิปยุตต์กับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ หรือ นามขันธ์ ๔ เสมอ
⑤ นาม + รูป / นาม + นิพพาน ---วิป--> จิตตูปบาทที่เหลือ (ถ้า $A \neq$ ๘๙)	
-องกรณ์ของ "เย ธมฺมา" ฝ่ายวิปยุตต์ที่ทำได้ ให้นำไปสงเคราะห์ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ฝ่ายสังคหิตะ และอสังคหิตะ ตามแบบนัยที่ ๑ ต่อไป	-ถ้า " บทประธานารูป " หรือ " นามนิพพาน " (๑) ๑) ให้หาจำนวนจิตที่เหลือจากบทประธาน (เรียกชื่อจิตตามเกณฑ์ทั้ง ๙) เมื่อหาได้ให้เติมจิตตูปบาท (จะได้ไม่ต้องหาจำนวนเจตสิกให้เสียเวลา)

วิธีเปลี่ยนรูปคำบาลี

วิธีการแจกศัพท์ในลิงค์ทั้ง ๓ คือ ปุ่ลิงค์ อิตถीलิงค์ และนปุ่สกลิงค์ (เฉพาะ ปฐมาวิทติ) ใช้กับนัยที่ ๑ และนัยที่ ๖							วิธีการแจกศัพท์ในลิงค์ทั้ง ๓ คือ ปุ่ลิงค์ อิตถीलิงค์ และนปุ่สกลิงค์ (เฉพาะ ตติยวิทติ) ใช้กับ ๑๒ นัยที่เหลือ						
ศัพท์ที่เป็น ปุ่ลิงค์ (ปฐมาวิทติ)			ศัพท์ที่เป็น อิตถीलิงค์ (ปฐมาวิทติ)		ศัพท์ที่เป็น นปุ่สกลิงค์ (ปฐมาวิทติ)		ศัพท์ที่เป็น ปุ่ลิงค์ (ตติยวิทติ)			ศัพท์ที่เป็น อิตถीलิงค์ (ตติยวิทติ)		ศัพท์ที่เป็น นปุ่สกลิงค์ (ตติยวิทติ)	
ศัพท์	เอกพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	พหูพจน์	ศัพท์	เอกพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	พหูพจน์
สงคหิต	สงคหิตโต	สงคหิตา	สงคหิตา	สงคหิตา	สงคหิต	สงคหิตานิ	ขนธ	ขนธเณ	ขนธเอหิ				
ขนธ	ขนธเ	ขนธา					อายตณ					อายตเนน	อายตเนหิ
อายตณ					อายตณ	อายตณานิ	ธาคู			ธาคูยา	ธาคูหิ		
ชาติ			ชาติ	ชาติโย			ตณฺหา			ตณฺหาย	ตณฺหาหิ		
ชรา			ชรา	ชราโย			ชาติ			ชาติยา	ชาติหิ		
ธาคู			ธาคู	ธาคูโย			ธมฺม	ธมฺเมน	ธมฺเมหิ				
ธมฺม	ธมฺโม	ธมฺมา					สงฺขาร ผสฺส กมฺมกฺว โสภ ปรีเทว อุปายาส อิทฺธิปาถ สตฺต-โพชฌนฺค มคฺคกฺค อธิโมกฺข มนสิการ ธมฺม			อวิชฺชา เวทนา ตณฺหา ชาติ ชรา อปฺปมถฺยา สถฺยา เจตนา		สจฺจ อินฺทริย วิถฺยถาน นามรูป อุปาทาน มรณ ทุกฺข โทมนสฺส ฉาน ปญฺจินฺทริย ปญฺจ-พล จิตฺต	

ข้อสังเกตในการแสดงทั้ง ๑๔ นัย

นัยที่ 1 แสดงได้ทุกนิเทศไม่มีข้อยกเว้น	นัยที่ 5 ไม่แสดงบทนิเทศที่มี จิต+เจตสิก+รูป พร้อมกันทั้งสามอย่างในบทเดียวกัน	นัยที่ 9 + 12 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) จิต อย่างเดียว 2) เจตสิก อย่างเดียว 3) ถ้ามี จิต + เจตสิก (เจตสิกต้องไม่ครบในจิตคู่บาท)
นัยที่ 2 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) รูปอย่างเดียว (ไม่ครบ 28) 2) วิญญาณธาตุ 7 เท่านั้น ธาตุใดธาตุหนึ่ง 3) ไม่แสดง เจตสิก และนิพพาน	นัยที่ 6 + 10 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) นามอย่างเดียว 2) รูป หรือนิพพาน อย่างเดียว หรือทั้งสองอย่าง 3) ถ้าเป็น นาม+รูป หรือนาม+นิพพาน (ตัวนาม วิญญาณธาตุ ต้องไม่ครบ 7) *** คำว่า “นาม” หมายถึงนามขั้นเท่านั้น	นัยที่ 13 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) จิต + เจตสิก (ต้องมีทั้งสองอย่าง) 2) จิต + เจตสิก + นิพพาน 3) สุขุมรูป อย่างเดียว 4) โอฟริกูป + สุขุมรูป 5) เจตสิก + รูป 6) รูป + นิพพาน 7) เจตสิก + รูป + นิพพาน
นัยที่ 3 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) เจตสิก 2) สุขุมรูป 3) นิพพาน 4) เจตสิก + สุขุมรูป **บทที่ไม่แสดง... 1) จิต 2) โอฟริกูป 3) บทที่มีทั้งเจตสิก + สุขุมรูป + นิพ	นัยที่ 7 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) จิต ๘๙ 2) เจตสิก ที่ประกอบในจิต 89 เท่านั้น 3) วิญญาณธาตุทั้ง 7 ธาตุใดธาตุหนึ่ง 4) อธิโมกข์เจตสิก 5) ธรรมที่ประกอบด้วย วิตก หรือ วิจารณ์ หรือทั้งสองอย่าง 6) อุเบกขาเวทนา หรือ ธรรมที่ประกอบด้วยอุเบกขาเวทนา	
นัยที่ 4 + 11 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) เวทนา 5 เท่านั้น เวทนาใดเวทนาหนึ่ง 2) สังขารเจตสิก 1 - 10 เท่านั้น 3) รูป 3 บท คือ อิตถินทรีย์ ปุรุสสินทรีย์ และปริเวาะ **ไม่แสดงบทนิเทศที่ อ.ธ. เป็น 1) จิต 2) สัญญาเจตสิก 3) นิพพาน 4) โอฟริกูป 12 (เว้นปริเวาะ) 5) เวทนาที่ประกอบในจิต 89	นัยที่ 8 + 14 บทนิเทศที่แสดงได้อรรถธรรมต้องเป็น... 1) นามอย่างเดียว 2) รูป หรือนิพพาน อย่างเดียว หรือทั้งสองอย่าง 3) ถ้าเป็น นาม + รูป หรือ นาม + นิพพาน (ตัวนาม จิตต้องไม่ครบ 89)	

